

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

De gratia Christi Salvatoris. Liber VIII. Qui est de Concordia gratiæ & liberi arbitrij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

CORNELII IANSENII
EPISCOPI IPRENSIS,
DE
GRATIA CHRISTI
SALVATORIS
LIBER OCTAVVS.

Qui est de concordia gratiæ & liberi
arbitrij.

P R Æ F A T I O

ABSOLVTIS illis quæ de liberi arbitrij natura & gratia Christi medicinali dicenda videbantur. superest, ut aliquid etiam dicamus de modo quo vis ejus & operandi efficacia, cum humanæ voluntatis libertate consistat. Hæc enim difficultas ardua semper habita est & ad intelligendum perobscura. Vnde Augustinus in libro de gratia Christi: *2* *Ista questio ubi de libero arbitrio voluntatis & de Dei gratia disputatur, ita est AD DISCERNENDVM DIFFICILIS, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur, quando autem asseritur Dei gratia liberum arbitrium putetur auferri.* Alibi vocat, *b* *difficilem ad soluendum questionem: c* alibi, *d* *difficillimam: alibi, d* *difficillimam & paucis intelligibilem.* Itaque in libro de peccatorum meritis & remissione, de quibuslibet, etiam de seipso loquens: *e* *Ipsa enim ratio, inquit, quemlibet nostrum quærentem vehementer angustat, ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium auferre videamur: rursus ne liberum sic asseramus arbitrium ut superba impietate ingrati Dei gratia iudicemur; hoc est, ut gratiam abstulisse censeamur.* Quapropter ex diuinæ gratiæ predicatione & operatione ejus quem tradebat, inuidiosissime Augustino à Pelagianis destructio libertatis otiosa est. Nam inde est, quod ei hoc Iulianus frequenter exprobrat, eumque vocat, *præcipuum liberi arbitrij negatorem; & hoc, certissimum esse asseuerat.* Cum igitur omnibus Catholicis in confesso sit, rectè libertatem arbitrij, per illius gratiæ predicationem & operationem, quam ipse, Ecclesiâ ipsius doctrinæ assentiente, docuit, non violatam, sed integerrimè seruatam esse, necessarium est diligenter investigare, quo pacto ipse gratiæ, efficaciam cum libertate conciliando copulauerit. Nam in isto conciliandi modo sitam esse veritatem, nemo prudens & Catholicus, arbitror, diffitebitur. Neque enim ab Augustini temporibus usque ad tempora Molinæ in Catholica Ecclesia dubitatum fuit, quin Augustinus rectè de gratia diuina senserit, & humanæ voluntatis libertatem predicatione gratiæ non exstinxerit.

2 *Lib. de grat. Christi. 2. 47.*

b *Lib. de prædest. 55. c. 14.*

c *In Epist. 2 ad Valentin.*

e *Epist. 2. de peccat. meritis.*

d *Epist. 1. ad Valentin.*

e *Lib. 2. de peccat. meritis.*

cap. 18.

Lib. 1. contra Iul. oper. imper. f. 162.

INCAPVT PRIMVM.

Discrimen duarum opinionum de prædeterminatione physica,
& gratia congrua. In quo sancti Augustini sententia
cum utraque conveniat.

QUONIAM modo divinæ gratiæ effi-
cacia cum arbitrii libertate consen-
tiat, summa hoc tempore & capita-
lis controversia est. In quorum con-
ciliatione magnis viribus à Scholasticis Do-
ctoribus laboratum est, quibus major, aut mi-
nor occurrit difficultas, prout actio gratiæ in
voluntatem efficacior, aut remissior ad eis con-
sistitur. Itaque diversis modis à diversis hoc
tentatum est, & ad solum istum scopulum de-
clinandum, diversi & repugnantes operationis
modi gratiæ Christi attributi sunt. In quorum
explicatione atque defensione, quia omnes aut
penè omnes modi, qui in ista conciliatione
gratiæ & liberi arbitrii difficultatem ingerunt,
à Scholasticis tacti aut soluti sunt, non abs re
fuerit, eorum de gratia sententias, quæ fusi-
us tractate passim reperuntur, breviter perstrin-
gere, ut cum quæ illarum, hæc doctrina de
gratia medicinali Christi, quam ex Augustino
hactenus proposuimus, affinitatem, & quan-
tam & qualem habeat aut non habeat, perspi-
cua appareat. Sic enim simul statim lucebit,
quibus difficultatibus obnoxia sit, & quò pa-
to ex eis expediri etiam secundum Scholasti-
corum doctrinam possit aut debeat.

Doctores igitur hujus temporis qui de gra-
tia efficaci magno conatu disputant, in duas
capitales opiniones distracti sunt. Alij natu-
ram ejus in quadam Dei motione aut impulsu
collocant, quæ ex se voluntatem efficaciter
determinet ad consensum, ita scilicet & ut eâ
positâ & passivè receptâ in voluntatem, ita-
tum consensus ejus præsto sit, simulque stare
non possit ut dissentiat. Hanc ut aliquis habeat
dicunt non esse in hominis potestate, quia da-
tur & negatur ex divino beneplacito, sine
quâ tamen fieri non possit, ut quicquam aut
boni operetur aut mali. Necessitatem ejus
tantam ex duplici capite proficisci, ex sub-
ordinatione secundæ causæ sub prima, & ex
indifferentia liberæ voluntatis, quæ non est
apta ut aliquid agat, nisi ab agente superiori
determinetur. Alij existimantes istiusmodi
operationis efficaciam directè evertere arbi-
trii libertatem, excogitarunt aliud gratiæ ge-
nus, cujus operationis modus isti priori ex
diametro adversetur. Dicunt enim gratiam
efficacem esse sitam non in tali motione vo-
luntatem prædeterminante, sed in quadam
illuminatione intellectus & motibus volun-
tatis, quibus Deus & allicit voluntatem ut
velit, & vires volendi tribuit, simulque con-
currit cum voluntate si voluerit. Ut autem
cum illis adiutoriis velit, aut resistat eis, hoc
non fieri ex aliqua prædeterminatione Dei

^A in hanc aut istam partem, sed ex libera optio-
ne voluntatis: quæ quantumcumque gratia
allicit atque blandiatur, consentit, dissentit,
quæ si velit. Primi vocant communiter gra-
tiam istam suam prædeterminationem physicam,
secundi congruam. Illa fere defenditur à se-
ctatoribus sancti Thomæ; hæc à Francisco
Suarez, Lessio, Molina, & alijs multis. Nam
quævis aliqua inter Suarez cum suis ex una,
& Molinam, Lessium cum ceteris ex altera
parte discrepantia sit, illa tamen magis divi-
nam voluntatem ex qua gratia proficiscitur,
quam diversum operandi modum quem ha-
beat gratia, aut consentiendi quem voluntas,
respicit. Vtrique enim statuunt Deum explo-
rare per scientiam conditionatam, quid vo-
luntas libera cum qualibet gratia, si daretur,
vellet aut faceret; quo explorato illi voluntas
dari gratiam cum quâ voluntas operatura
prævidetur, ex decreto Dei prædestinantis, ut
talis effectus fiat; hi vero ex alijs considera-
tionibus aut regulis providentiæ, Inter ista
duo gratiæ genera generatim hoc discrimen
est, quòd illi qui prædeterminationem physi-
cam defendunt, magnopere laborent ne arbi-
trii libertatem destruxisse videantur, alij ne
Christiana gratiæ veritatem. Nam ut illis
vino vertitur quòd nimium extollunt gra-
tiam, ita istis quòd nimis deprimitur. Hinc
adversariorum criminatione illis Calvinis-
mus, ab aliquibus istis Pelagianismus impin-
gitur.

^B Quod si quis discrimen istud duarum ista-
rum sententiarum vel solum præ oculis ha-
beat, non est difficile animadvertere, quid re-
spondendum sit interroganti, cum utrà tan-
dem, doctrina de adiutorio medicinali Christi,
quam tanquam veram Augustini sententiam
ex ejus scriptis undique concinentibus pro-
duximus, convenire statuenda sit. Dicendum
est enim, ex integro cum neutra convenire,
sed aliquid ab utraque sumere. Nam à priori
accipit, quod voluntati consensum efficaci-
ter inclinando atque adeò prædeterminando
largitur; à posteriori, quod sit actus qui-
dam vitalis, utpote cælestis, & Augustini
phrasi, ineffabilis suavitatis delectatio; non
tamen expectat impulsu voluntatis ut se-
cum influat, sed ei tribuit: nec haret quo-
dammodo ex arbitratu voluntatis eligentis
ut velit aut nolit, sed arbitratum volendi,
ad hoc ipsum determinando suavitatis effi-
cacia voluntatem, efficit. Ex quo fit ut quod
in gratia medicinali Salvatoris essentiale ac
formale est, in Augustino illi animadverten-
tint, hi vero quod quodammodo materiale.

Itaque

Itaque longè propius illi ad veritatem accesserunt. Ipsam quippe medullam gratiæ Christi respectu læsæ voluntatis, hoc est, **ADIVTORII** quo tetigerunt, quæ in ista potenti consensio- nis efficientia ac donatione consistit; & per illam ab omni alia spuria gratia, quam Pelagiani & Semi-Pelagiani prædicarunt, maximeque ab illa gratia *sine qua non*, quæ stantis hominis & Angelorum voluntati pro-

Apria est, separatur. Ut sane merito dici possit, doctissimos illos viros primæ sententiæ defensores, veram Augustini sententiæ de gratia Salvatoris vidisse atque tenuisse. Quod si quid ei ulterius adjecerunt, ex superfluentibus humana Philosophiæ excessibus factum est, qui ad tuendam perspectam veritatem, satagentis animi conceptibus naturalem scientiam in subsidium rapientibus, ebullire solent.

CAPVT SECVNDVM.

Varia discrimina proferuntur inter adiutorium Dei medicinale & prædeterminationem physicam, prout à defensoribus eius traditur.

SI enim iustis ponderibus totum illud quod physica prædeterminationis auctores ad Augustini sententiæ explicandam tuendamque dicunt, metiri & excutere voluerimus, perspicue deprehendemus nonnulla adjecta esse à recentioribus, quæ cum August. doctrina nullo modo congruunt.

Et quidem quod Christi auxilium nomine prædeterminationis physica, quod Augustino ignotum est, nuncupaverint, nihil refert. Sufficeret si rem ipsam sanctus Doctor traderet. Cum enim aliquid propter novas opiniones emergentes efficaciter exprimendum & accurate ab alijs distinguendum est, rem veterem novo vocabulo insignire nihil vetat. Sed etiam in rebus ipsis, operanti modo accessorij, non mediocriter discrepantia est.

Nam primo, juxta sententiæ istorum recentiorum, prædeterminatio physica est motio pascio quæ virtuosa, quæ habet esse quoddam incompletum, & sit in voluntate per motum quo colores sunt in aëre, & impetus in re quæ impellitur, Cujus profecto speculationis in Augustino nullum vestigium esse video. Nam Augustino vera Christi gratia est verissimus motus voluntatis, ineffabilis videlicet delectatio objecti quod proponitur, quæ totum animum cum ingenti iucunditate sursum rapit, quemadmodum nos fulsissime supra demonstravimus. Vnde non est sicut color in aëre, aut virtus artis in instrumento, sed sicut verissima & realissima voluntatis affectio in suo connaturali & proprie dicto subjecto esse solet.

Secundo prædeterminatio physica non est eis actus vitalis animi, sed aliquid cui voluntas tantum passivè subjacet; Christi adiutorium est actus verus & vitalis, quo anima haud secus afficitur, movetur in Deum, ac quando simili delectatione terrenis rebus inhæret. Idcirco quippe datur animo perniciosissis desiderijs & voluptatibus implicato, ut earum impetus illa cælesti ac **VICTRICE DELECTATIONE** superetur. Nam ex illo effectu etiam nomen victricis delectationis ei impositum est, de quo etiam supra loco suo satis dictum est. De hac igitur gratia sanante animum, ac vehementissime delectante mo-

Atibus suis delectationi carnis repugnantibus, & adjunctis ei intellectus illustrationibus, Augustinus innumeris locis loquitur. ubi de vera Christi gratia contra Pelagianos asserenda & explicanda occupatur. Nec ullus omnino locus ex universis Augustini Scripturis, quantum intelligere potui, proferri poterit, qui talem prædeterminationem tanquam Christi gratiam præ se ferat aut probeget, sed loca solummodo quædam generalia, ut quod Dei dicitur: *Avere* Lib. de grat. cap. 14. *facere ut velimus bonum, facere ut sciamus, operari velle & perficere, præbere vias* lib. arit. cap. 14. *efficacissimas voluntati: Hanc & ex mala natura in bonam: d. Cor. regu. occulissima & efficacissima potestate convertere, & transire de voluntate laici ad voluntatem servendi: trahere miris modis in hunc & volentes ex nolentibus fieri: in eterna & occulte, mirabili ac ineffabili potestate operari in cordibus hominum bonas voluntates: & *Evocatione* Epist. 107. a Vitalen. *alta atque secreta sic agere hominis sensum; ut eadem lege atque doctrina accommodaret assensum; h. duri- tiam cordis auferre: i. ad se convertere hominum voluntates: & mirabili modo & ineffabili operari velle.* lib. de grat. cap. 10. & ibid. l. 1. ibid. e. 16.*

Tertio prædeterminatio physica talis esse dicitur, ut in quibuscumque circumstantiis voluntas collocetur, semper faciat facere & operetur effectum suum, omnem quæ superet resistentiam; Christi adiutorium nullo modo. Nam delectatio victrix quæ Augustino est efficacæ adiutorium, relativa est. Tunc enim est victrix quando alteram superat. Quod si contingat alteram ardentiorem esse, in solis inefficacibus desiderijs hærebit animus, nec efficaciter unquam

*Vid. de
1. de
1. de*

1. de

predeterminationem physicam tanquam gratiam, eodem modo & latitudine ad omnem humanam naturam status dilatata, ab Augustino sensibus esse remotissimam, & potius vi humanæ philosophiæ, quam Augustinianæ Theologiæ expressam & inventam esse. Nam apud ipsum nulla alia Christi gratia contra Pelagianos prædicatur, quam gratia quæ per incarnationem unigeniti revelata atque donata est: Gratia qua iustificamur ab iniquitate & qua salvamur ab infirmitate: Gratia qua revelata est per passionem & resurrectionem Christi: Gratia qua ipsum nostræ voluntatis arbitrium vere sit liberum, dum a carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur: Gratia denique liberationis, quam implorant quando se hæc dicunt, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ &c. Insuper ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum: quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes ac periclitantes: DARI SIBI PIGNANDI VINCENDIQUE VIRTUTEM PLURIMAM CHRISTI GRATIAM POSCUNT. Hæc est vera gratia Christi, & illa genuina radix necessitatis ejus, prout eam Augustinus in omnibus suis locutionibus docuit. Unde in eodem loco expressissimis verbis tradit Adamum tali adjutorio Christi non eguisse: ILLE NON OPVS

p. 95.

p. 96.
C. 1. 1.
in hoc
cap. 11.Vide lib. de
grat. prim.
lib. 1. 1.
de grat.
Christi salu.

A HABEBAT ADIVTORIO QVOD IMPLORANT ISTI. Nempe quia ille nulla tali rexa a seipso adversus seipsum tentatus atque turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Tantum ergo abest, juxta sanctum Augustinum, gratiam Christi propter indifferentiam voluntatis esse necessariam, ut potius propter amissam indifferentiam ejus, & propter servitutem ac depressionem ejus sub libidinibus necessaria sit, à qua per potentem illam gratiam Christi liberanda est, & in indifferentiam suam primigeniam, vel potius supra indifferentiam suam primigeniam, in actualem determinationem in alteram partem retorquenda. Quod nullo pacto in statu innocentie integritas ejus postulabat. Unde ibidem Augustinus tradit Adamum disparem gratiam habuisse, & latiore; nos indigere potentiore. Sed de istis iterum ex propriis fundamentis disserere nihil opus est, cum alibi satis fuse demonstrata sint, quando de natura gratiæ primi hominis; itemque hominis lapsi; & utriusque differentia ex Augustini principijs disserimus. Hic omnia breviter tantum tetigisse & memoriam retricuisse satis est, ut differentia gratiæ Christi prout ab Augustino ex Scriptoris tradita est, ab illa prædeterminatione physica, prout ex generalibus illis Philosophiæ principijs astruitur, intelligi possit.

Lib. de Cor.
& grat. 11.Vide lib. de
grat. prim.
lib. 1. 1.
de grat.
Christi salu.
c. 1. 2. 3.
usque ad 14.

CAPVT TERTIVM.

Adjutorium Christi determinat ac prædeterminat etiam physice voluntatem, ut velit & ardentius velit, & ex quo capite istud accidat.

QUAMVIS ita sese habeant, tantaque inter physicam prædeterminationem, prout à Scholasticis defendi solet; & medicinale Christi adjutorium discrepantia sit, in hoc tamen, uti diximus, cum ea convenit, quod officium physice prædeterminandi voluntatem ei vere competat, eoque vocabulo non abstractè sed concretè sumpto merito appellari possit. Nam hoc ipso quo, secundum principia sancti Augustini, gratia vera Christi, est adjutorium quo fit velle atque perficere; prout ab adjutorio sine quo non distinguitur; itemque adjutorium non potentiale, quo velle & agere possumus, si volumus, sed voluntatis & actionis, quo Deus facit ut reipsa velimus & agamus; prout ea fuse suis locis demonstrata sunt; perspicue patet, istud adjutorium esse tale, ut voluntatem cum quacumque alia gratia in potentia constitutam ad actum protrahat, non si voluerit (quemadmodum gratia Adami & Angelorum, cum qua reipsa steterunt in veritate; proprium fuit) sed ei efficacissimè præbendo ut velit. Non enim expectat ut voluntas secum influat, quemadmodum in adjutorio Ange-

Alorum etiam sanctorum accidebat, quorum voluntas ita fortis erat, ut quemadmodum, & quando; & quantum velle; uteretur aut non uteretur adjutorio; sed facit secum influere voluntatem, applicans eam ad volendum agendumque, quicquid per eam Deus volendum agendumque constituerit. Cum enim per terrenas cupiditates voluntas ad non volendum; imo ad repugnandum determinata sit, tollit istam depressionem atque determinationem in contrarium; & reflectit eam in bonum, non solum si libero arbitrio hoc videatur & velit, sed ineffabili sua luce atque suavitate faciendo ut ei sic videatur, & velit. Sic enim Deus avellit cor lapideum & dat cor carneum, sic animam efficacissima potentate convertit, sic duritiam cordis auferit, sic operatur velle atque perficere, sic ex nolentibus & repugnantibus volentes & consentientes facit. Non enim hoc aliter facit quam voluntatem inclinando, applicando, determinando; & quia prævenit ipsam voluntatis prædeterminationem, etiam prædeterminando, non solum moraliter, sed vera, reali & physica determinatione. Moraliter enim præ-

M m 4

terminatio

terminatio illa dicitur, quæ tantum se habet ex parte objecti, quemadmodum facit ille qui consulit, suadet, præcipit, rogat, blanditur, sive extrinsecus sive intrinsecus; sed hæc se habet in ipsa potentia voluntatis, quam proprie suavisitatis magnitudine ad volendum applicat, & applicando determinat, utpote causans in ea hoc ipsum ut se determinet, ideoque prædeterminat. Ut enim ex Augustino tanquam rem certissimam asserente declaravimus: *Quis animo amplectitur aliquid quod cum non delectat? Nemo proflus. Voluntas enim ipsa nisi aliquid occurrerit quod delectet, atque invitet animum, moveri nullo modo potest.* Ex quo etiam consequenter nascitur, ut quemadmodum idem tradit, *quod amplius nos delectat, secundum hoc operemur necesse est. Quid autem? An ipsa voluntas facit ut delectet si voluerit? Absit: Hoc enim ut occurrat, inquit Augustinus, non est in hominis potestate. Et iterum: Quis habet in potestate ut vel occurrat, quod cum delectare possit, vel delectet cum occurrerit.* Ex quibus principiis necessario sequitur id quod tam constanter docet Augustinus, adiutorium Christi esse adiutorium quo Deus donat ut voluntas velit, aut ex duobus unum præ altero velit, aut ardentius velit, efficiendo ut delectet, aut amplius delectet; quod enim amplius nos delectat, secundum hoc operemur necesse est. Vnde in eodem loco adjicit: *Cum ergo nos ea delectant, quibus proficiamus ad Deum, inspiratur hoc, & præbeatur gratia Dei, non nutu nostro & indu-*

L. 1. c. 1. ad simplic.

In Epist. ad Galat.

Loco citato ad simplic.

Ibid.

stria aut operum meritis comparatur. Et quare non? Quia ut sit nutu voluntatis, ut sit industria studij, ut sint opera charitatis ferventia, ille tribuit, ille largitur. Nempe infundendo delectationem objecti, qua amplius nos demulcente, hoc ipsum necesse est ut velimus & operemur. Quod enim amplius nos delectaverit, secundum hoc operemur necesse est. Ergo & quod volumus aliquid, ex delectatione nascitur, & quod vehementius volumus, ex ardentiore delectatione: Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certius quam bonum sit novimus eoque delectamur ardentius. Si autem nulla delectatione tangit animum, etiam si hoc bonum esse noverit, nulla etiam ratione hoc ipsum volet: Nolunt enim homines facere quod iustum est, siye quia laet, siye quia non delectat, videlicet etiam cum non laet. Nam scientia objecti tantum ex generali ratione ad volendum necessaria est, quia ignota nulla cupido, neque concurret aliter nisi ut adiutorium sine quo non; non ut adiutorium quo fiat ut velis. Ex quibus Augustini principiis quæ fufius iam ante declarata sunt, cum de delectationis necessitate tractavimus, perspicue apparet impossibile esse, ut adiutorium illud caelestis delectationis non determinet, imo prædeterminet voluntatem, quia facit ut velis, & sine illa velle non possis; facit etiam ut ardentius velis, & sine illa ardentius velle non possis; facit denique ut necesse sit animum istud sequi, & secundum istud operari quod amplius delectaverit.

L. 1. de praesentibus 6. 17.

Ibid.

CAPUT QVARTVM.

Conciliatio gratiæ Christi quam Augustinus docuit, cum libero arbitrio, juxta principia Scholasticorum.

IAM si quis scire aveat, quo pacto hujusmodi medicinale adiutorium Christi consistere possit cum humani arbitrij libertate, quæ passim in Scholis tradi solet, atque in eo sita dicitur, quod positus omnibus ad agendum requisitis, voluntas possit agere & non agere, vel agere unum & contrarium ejus, non est difficile ei satisfacere. Cum enim istud auxilium eundem habeat operandi modum, qui physicae prædeterminationi tribui solet, ut capite præcedenti tactum est, & ex libro secundo de gratia Christi Salvatoris, & quarto de natura gratiæ medicinalis Christi latius intelligi potest, eodem modo libertas illa jam dicta voluntatis, sub illo Christi auxilio incolumis manet, quo sub physica prædeterminatione salvatur. Quapropter quicquid physicae prædeterminationis defensores pro sua sententia protulerunt, ut liberum arbitrium sub ea salvum esse persuadeant; quicquid etiam ad dissolvenda oppugnantium argumenta, telaque repercutienda moliti sunt, pro hac sententia dictum puta. Eodem quippe modo libertatem illam arbitrij, de qua ipsi solliciti sunt, incolumem permanere sub illo auxilio medicinali quod

Augustinus docuit, ostendi ac defendi potest. Nam fere quicquid ab adversariis objeci potest, unica illa distinctione sensus compositi ac divisi, quam isti prædeterminationis physicae defensores adhibent, solvi ac dissipari potest. Non enim necesse est, ajunt, ut cum omnibus illis ad agendum requisitis, inter quæ etiam caelestis delectatio est, stet simul ut non agat voluntas, sed solum ut possit non agere. In libero enim arbitrio quantumcumque ad agendum præparato, imo determinato & actu operante, reperitur, ut ipsi docent, simulas potentia ad operandum & non operandum; non potentia simultatis, ut videlicet simul agat & non agat. Hoc est, ut clarius dicatur, in libero arbitrio est potestas ad opposita, non tamen potestas ad opposita simul in se habenda. Hoc enim nemo nisi fatuus dixerit. Hoc ergo sensu intelligendum esse docent id quod adversarij ad libertatem postulant, ut videlicet positus omnibus ad agendum requisitis, etiam caelesti quacumque delectatione & prædeterminatione stet simul ut possit non velle, non autem ut simul non velit. Potentia enim non volendi non repugnat omnibus illis ad volendum requisitis, sed solum, quod

quod actualiter non velit. Itaque in sensu
diviso potest voluntas non facere id quod
Deus per gratiam efficacem in ea operatur,
in sensu vero composito, nequaquam. Nam
inde sunt illae locutiones Augustini: *Subven-*
tum est igitur infirmitati voluntatis humanae, in di-
vyina gratia INDECLINABILITER ET INSUPE-
RABILITER ageretur. Hoc est, ita ut voluntas
ab opere bono nulla tentatione declinari, nul-
la adversitate superari possit: ita videlicet ut
actualis declinatio voluntatis & superatio unà
cum Dei gratia jungeretur. Sic enim seipsum
explicitat cura immediate subiungit: *Et ideo*
quatenus infirma, non tamen desieret, neque adver-
sitate aliqua vinceretur. Simili sensu compositi
phrasi, in eodem libro inferius dicit: *Cui vo-*
luntas saluum facere nullum hominum resistit arbitrium.
Et iterum manifestius: *Non est itaque dubitan-*
dum voluntati Dei, qui in caelo & terra omnia quae
voluit fecit, & qui etiam illa quae futura sunt fecit,
humanas voluntates non posse resistere. Et rursum
in eodem loco: *Nisi forte quando Deus voluit*
Sauli regnum dare, sic erat in potestate Israhelitarum
subdere se memorato viro, sive non subdere, quod us-
que in eorum erat positum voluntate, ut etiam Deo
valerent resistere. Et de dono perseverantiae
loquens: *Quomodo potest amitti, per quod sit ut non*
amittatur etiam quod positum amitti? Ut perseve-
rantia amittatur fieri nullo pacto potest. Et
ipsa Scriptura sacra de renato ex Deo loquens:
Qui natus est ex Deo peccatum non facit etc. Et non
potest peccare. Sic ut ergo in sensu composito ve-
rae sunt huiusmodi phrasae, quibus voluntas
acta per divinam gratiam, dicitur non posse
resistere Deo, non posse dissentire ab eo quod
per eam vult operari Deus, non posse declina-
ri, non posse superari; ita e contrario, in sen-
su diviso verae sunt, quibus dicitur posse de-
clinari, posse superari, posse dissentire. Eodem
igitur modo locus Concilij Tridentini quo

A dicit, quod liberum arbitrium à Deo motum & ex-
citatum possit dissentire si velit: itemque quod in-
spirationem recipiens illam abire potest, non dif-
ficulter ab eis & à nobis solvi potest. Concili-
lium enim in sensu diviso, inquit, loquitur,
quo significatur, ita hominem recipere Dei in-
spirationem, & motionem, & excitationem
illius delectationis aut praedeterminationis
(addo, si libet, etiam actuale ipsius volunta-
tis consensum ac motum) ut nihil auferat
ejus voluntati potestatem dissentendi, si
velit, quamvis actualis dissentus cum illis pre-
suppositis componi nequeat. Potestas enim
dissentendi non repugnat illi excitationi, aut
delectationi, aut praedeterminationi, aut ipsi
etiam consensui actuali voluntatis, sed tantum
dissentus actualis; quemadmodum cum paries
albus vere dicitur esse posse niger, non hoc sig-
nificatur, quod albedine perstante, simul
in eo nigredo reperiri possit, sed quod simul
cum albedine sit in eo potentia ut fiat niger.
Haec & similia respondent illi qui physicam
tuentur praedeterminationem, ut per eam non
destrui libertatem patefaciant. Quae sane om-
nia ad istam veram Augustini gratiam ab ad-
versantium argumentis eripiendam, tuendam-
que illam arbitrij libertatem quam putant esse
necessariam, mutatis tantum vocabulis, huc
transferri possent. Sed cum istud cuius facile
sit, & nihil adversus libertatem ex hac doctri-
na obijci possit, quod Scholastici non dissol-
verint, neque minus talium argumentorum
solutiones, quam argumenta ipsa in promptu
posita, sint apud eos qui de physica praedeter-
minatione scripserunt, nolim hi. actum age-
re, ac tempus illis proponendis solvere, dis-
que terere. praesertim cum non sit instituti
mei rebus illis explicandis inhaerere, quae ple-
ne apud Scholasticos explicata sunt.

CAPVT QVINTVM.

Conciliatio genuina gratiae cum libero arbitrio secundum Augustini
mentem profertur: & probatur ex querelis Pelagianorum
& modo quo eis Augustinus satisfecit.

V ERVM TAMEN merito dubitari
potest, utrum Augustinus eo modo
intellexerit incolumem permanere li-
bertatem, atque ita senserit influxum
gratiae cum libero arbitrio conciliandum esse,
quatenus sub eius efficacia determinante vo-
luntatem ut velit & agat, simul potestas man-
neat, ut non velit & non agat. Nempe ut ar-
bitrium voluntatis ea ratione liberum sub
gratia esse censeat quia semper per gratiam ita
vult & agit, ut simul possit nec velle nec agere.
Causa vero dubitandi multo maxima est, quia
si Augustini monumenta lustramus universa
quae contra inimicos gratiae Pelagianos exa-
ravimus, nusquam vestigium apparet ullum, ex
quo colligas ea ratione vel ab ipso defensionem

arbitrij libertatem, vel gratiam cum libero ar-
bitrio esse conciliandam. Quod profecto in-
credibile & impossibile est, si iste verus atque
genuinus est conciliandi modus. Saepissime
namque & acerbissime Augustinus & Ecclesia
quam tuebatur ab adversariis de destructa per
gratiam libertate criminati sunt, invidiosissi-
meque traducti. Cum enim Augustinus quod-
dam loco dixisset adversariis: *Non est ita ut*
loqueris, multum fallere vel fallere meditari, non
liberum negamus arbitrium: Respondet ei Iulia-
nus: *Fidem vestram quae à nobis oppugnatur, eva-*
descenti proficere, & ad nostra sententia a qua devia-
tis verba confugis. Tam enim sceleratum est quod
suscepit pravariatio pudenda Babylonis (id est, Ec-
clesiae) ut cum à nobis obijciatur a vobis negetur:

lib. 2. de
supra. c. 3.

lib. 1. cont.
Iul. oper. in-
pers. f. 213.

1222

tari. Vnde alibi: *Quomodo attrahis Pater ad Christum, si dimittitur ut quis quod voluerit eligat? Et tamen utrumque verum est, sed intellectus hoc penetrare pauci valent. Nec aliter tamen Augustinus liberum arbitrium cum illo tractu in concordiam redigit, nisi declarando quod iste tractus amantem, hoc est, volentem facit: Noli te cogitare invitum trahi, trahitur animus & amore, id est, voluntate: nempe quia trahitur, ut ex invito fiat volens & amans.*

Hanc ipsam libertatis violationem redarguunt Pelagiani, quando in libro secundo ad Bonif. dicunt: *Sub nomine gratiae ut satum asserunt, Catholici, ut dicant, quia nisi Deus invito & reluctanti homini inspiraverit boni & ipsius imperfecti cupiditatem, nec a malo declinare nec bonum posse appetere. Et quando ipsi veluti libertatis patroni ex adverso statuunt, gratiam adiuvare minus minusque bonum propositum, non tamen reluctanti studium virtutis immittere. Sic enim gratiam intelligebant istud studium virtutis reluctanti bus immittere, ut reluctantes & inviti facerent quicquid facerent. Nam Augustinus e contrario, ut liberum arbitrium salvet, non sine voluntate nostra studium virtutis ab invitis, sed volentibus suscipi respicit: Nunc illud est quod debemus advertere, utrum invito & reluctanti homini Deus inspiret boni cupiditatem, ut iam non sit reluctans, non sit invitus sed consentiens bono & volens bonum. Et in libro quarto ad Bonifacium eadem Pelagianorum verba ponderans: Posset bene intelligi si non ab illis, quorum sensus motus est, dicerent, putantium videlicet, hominem dum reluctans & invitus permanset sine voluntate sed diuini virtutis arripere. Vnde ipse sensum Catholicum libertati congruum aperiendo subiicit: Reluctanti prius adiuvatio vocacionis ipsa Dei gratia procuratur. faciendo videlicet ut velit: Ac deinde in illis IAM NON RELUCTANTE sed volente spiritus virtutis accenditur. Et inferius cum ex precibus à Cypriano commendatis docuisset, Deum in nobis per gratiam operari totum quod bene vivimus: Numquid iste sanctus, inquit, liberam arbitrium negat esse in hominibus, quia Deo totum tribuit, quod recte vivimus? Et explicans quemodo non negatur, quasi in invitis & reluctanti bus per gratiam operaretur Deus: Quid ergo petimus nisi ut fiant EX NOLENTIBUS VOLENTES, EX REPUGNANTIBUS, id est INVITIS, CONSENTIENTES, EX OPERUGNANTIBUS AMANTES?*

Hanc ipsam libertatis quasi voluntatis extinctionem ex gratia operatione consequi, in libro de correctione & gratia conqueruntur: *Ut quid nobis predicatur atque recipitur, ut declinemus a malo, & faciamus bonum, si hoc nos non agimus, sed id velle et operari Deus operetur in nobis? Et ex opposito sanctus Augustinus ut libertatem astruat, actionem quidem per gratiam fieri, non tamen sine voluntate nostra proficetur: Potius intelligant si filij Dei sunt se agi, ut quod agendum est AGANT, ipsimet scilicet non solus Deus; & CUM & ERUNT ipsi-*

met, illi à quo aguntur gratias agant. Aguntur enim ut AGANT, NON UT IPSI NIHIL AGANT.

Hanc ipsam liberi arbitrij subversionem tanquam totius nostrae voluntatis seu volitionis extinctionem arguunt ex gratia Dei sequi, in sermonibus de verbis Apostoli: *Dicit mihi aliquis (Pelagianus, nam adversus istos ex professo disputat) ergo agimur non agimus. Et e contrario non aliter libertatem arbitrij incolumem manere probat, nisi quia nos non otiosi sumus aut nihil agimus, sed simul aliquid agimus: Respondeo, inquit, IMO ET AGIS ET AGERIS. Et tunc bene AGIS, si a bono agaris. Spiritus enim Dei qui te agit, AGENTIBUS adiutor est. Ipsam vocem adiutoris praescribit tibi, quia & TU IPSE ALIQUID AGIS. Agnosce quid possas. Adiutor meus esto ne derelinquas me, adiutorem utique invocas Deum:*

NEMO ADIUVATUR, SI AB ILLO NIHIL AGATUR. Et iterum: SI NON ESSES OPERATOR, ILLE NON ESSET COOPERATOR. Et paucis interjectis eandem libertatem & gratiae concordiam repetens: Profusus hoc credite, huius VOS AGERE BONA VOLUNTATE. Quia vivitis, utique AGITIS: Non enim adiutor est ille, SI NIHIL AGATIS: Non enim cooperatur est, SI NIHIL OPERAMINI. Et inferius iterum omni sole lucidius: Iam nunc cum auditis quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filij sunt Dei, nolite vos demerere; quasi videlicet Deus per gratiam totum ageret, & vos veluti trunci profusus nihil propria voluntate ageritis: Neque enim templum suum sic de vobis edificat, QUASI DE LAPIDIBUS QUI NON HABENT MOTUM SUUM: levantur, ab structore ponuntur. Non sic sunt lapides vivi: Et vos tanquam lapides vivi coedificamini in templum Dei.

Ducimini, sed CURRITE VOS: ducimini sed SEQUIMINI. Quia cum SECUTI FUERITIS, verum erit illud, quia sine illo nihil facere potestis. Et in alio Sermone, de iustitia operum loquens quibus impletur lex, simili omnino modo gratiam cum libertate conciliat, quia non illa sola totum nobis dormientibus, sed & nos ipsi nostra voluntate volumus & aliquid operamur: Sed totum ex Deo: non tamen QUASI DORMIENTES, NON QUASI UT NON CONEMVR, NON QUASI UT NON VELIMVS. SINE VOLUNTATE TVA NON ERIT IN TE IUSTITIA DEI. Voluntas, id est, volitio, quidem non est NISI TVA, iustitia non est nisi DEI. Esse potest iustitia Dei sine voluntate tua videlicet in alijs. Sed in te non potest esse nisi PER VOLUNTATEM TVAM. Demonstratum est quid agere debeas, insit lex &c. Et iterum: Non enim adhibuit aliquem consensum, ut te faceret Deus. Quomodo consentiebas qui non eras? Qui ergo fecit te sine te, non te iustificat (per opera legis de quibus agit) SINE TE. Ergo fecit noscivem, iustificat VOLENTEM

Hanc ipsam liberi arbitrij stragem per gratiam Dei, quasi tolleret ex homine omnis voluntatis

luntatis

lib. 3. cor. 13. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

lib. 1. ad Rom. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

*Zib. r. oper.
imper. cont.
Zul. f. 131.*

luntatis motum, ac de nolente, bonum fieret, graviter arguit in Augustini doctrina Iulianus: Interrogo ad quem modum libertatis voluntas, secundum doctrinam tuam, ut bonum semper VELLE COGATUR, & malum velle non possit? An ut utrumque possit appetere? Hic tu si responderis ut bonum semper velle cogatur quam sit Iovinianus, non etiam ipse cognoscit. Sic enim ipse putat eversa libertate Deum cogere hominem ad bonum. Cui Augustinus: Absit ut dicatur a nobis: SI ENIM COGITUR NON VULT, Et quid absurdius quam ut dicatur NOLENS VELLE quod bonum est.

Hunc ipsum omnino liberi arbitrij interitum tanquam omnis nostre voluntatis nocentem, ex gratia Dei nasci concludunt Pelagiani, in fragmento quodam præclarissimi sermonis quem contra illos hostes gratiæ scripsit:

Ergo. 1.

Quid ergo NOS FACIMUS, inquit, si nihil habemus in potestate nisi Deus det omnia? ERGO NON NOS CORONABIT DEUS SED SE CORONABIT. Non possent efficacius exprimerè, quid sibi de destructa per gratiam libertate velint. Sed audi quid respondeat Augustinus, & non aliter salvam persistere libertatem doceat, quam quia non instar lapidum agimur, sed eorum simul aliquid agimus nostra voluntate: Iam videtis, ait, quia de illa vena venit (Pelagiana) vena est sed venenum habet. Percussa est enim

Uid.

A à serpente, sicut non est. Et radicem detegens in praecedentibus ex qua peti delat, quod non se sed nos coronabit Deus, quia non nisi aliquid agimus: Nisi Deus advenit non venimus. CONAMUR, quod dicitur facere VOLUNTATE, ET NITIMUR ALQUID VOLUNTAS, non presunt et potestatis nisi advenit in firmis. Et iacui interpretatus multo evidentius: Quicquid nobis iubetur gratiam est, ut impleatur, sed non sic ut amittamus nos, & quomodo agri iaccamus super, & dicamus sicut Deus escas super facies nostras, ut PRORSUS NOS NIHIL AGERE VELLIMUS; & cum gratia completa fuerit super os nostram, dicamus IESU DEUS GLORIAT DE NOBIS ALIQUID, ET NOS AGERE DEBEMUS, STVDIRE DEBEMUS CONARI DEBEMUS. Ex quibus omnibus Pelagianorum chiectionibus de liberi arbitrij subvertenti per Dei gratiam concurrentibus, & Augustini responsionibus, nihil evidentius esse potest quam Pelagianos, non aliter putasse libertatem voluntatis violari, nisi quia Deus per gratiam totum solus faceret, edoceret hominem invitum & reluctentem ac lectum cogeret: nec aliter Aug. liberum arbitrium defendere, & concordiam utriusque tradere, nisi quia non sola in homine peratur, sed etiam voluntas ex nolente & repugnante fit volens, & volendo cum gratia aliquid facit.

CAPVT SEXTVM

Eadem ex alijs diversis locis Augustini asseritur.

QVOD si & alia divi Augustini loca excutere ac testimonia accersere velim, quibus cuncta eius opera contra Pelagianos reserta sunt, luce meridiana manifestius apparebit, istam quam diximus unicam gratiæ cum libera voluntate conciliationem ab ipso agnitam, probatam, traditam esse Christianis, & eius solus explicacione hostibus Ecclesiæ satisfacere voluisse. Semper enim hoc unum intuetur, ne solus, aut gratia totum opus sine nostro consensu ac voluntate nobisque invitis quasi cogendo efficisse videatur. Nam ad prædictas Pelagianorum de destructa libera voluntate querimonias, allatamque à se concordiam respicit, quando dicit, Neque enim voluntatis arbitrium ideo tollitur, quia iuratur, sed ideo iuratur quia non tollitur, hoc est, quia & ipsa voluntas vult & agit. Qui enim Deo dicit, adiutor meus esto; consuetur se velle implere quod iussit, sed ab eo quis insit adiutorium posere, ut possit. Sic & ille cum sciret neminem esse posse continentem nisi Deus det, adijt Dominum & deprecatus est: VTIQUE VOLENS ADIIT, VOLENS DEPRECATUS EST; NEC PETISSET NISI ESSET VOLUNTAS, id est, voluit. Sed nisi petisset, quantum posset voluntas? Eodem respicit, quando in Epistola ad vixtum dicit: Quod enim putant (Pelagiani) asserri sibi liberum arbitrium, si nec ipsam bonam voluntatem, id est, ipsam velle, sine adiutorio Dei hominum habere consenserint, non intelligunt, non se servare humanam arbitrium, sed impellere, ut per

*Epist. 89. ad
Hilar.*

*Epist. 109.
ad vixtum.*

A inania feratur, non in Domino tanquam in propria stabili collocatur. PARATUR ENIM VOLUNTAS A DOMINO: Hec est, ipsum velle paratur a Domino, & ita per gratiam non auferitur liberum volendi seu voluntatis arbitrium, quia ipsum arbitrium vult. Eodem respicit apertius in Epistola centesima sexta ad Paulinum quando dicit: Non volentis neque currentis sed misericordis est Dei, non quia NULLUS EST HOMINIS, ATQUE VOLUNTATIS CURSUS, sed quia nihil potest, nisi ille miseretur. Quasi videlicet hoc ipso curus propria voluntatis auferretur, quo tribueretur gratiæ Dei. Nam istud erat Celestij dogma capitale: Non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat adiutorio. Ratio erat, quia agebat in propria voluntate habet unusquisque aut facere aliquid aut non facere. Et istud alterum ei simile: Vxoriam nostram non ex Dei esse adiutorio, sed ex libero arbitrio: quia videlicet vereretur, ne hoc ipso perderet opus propria voluntatis, si alieno adiutorio & voluntate fieri crederet. Itaque ad ista dogmata Pelagiana respicit Aug. in illa iam citata Epist. ad Paulin. cum directe ex opposito dicit: Fateatur esse liberum arbitrium, etiamsi domino indiget auxilio, tollensque lapidem istius offensionis ad iicit: Fateatur quando contra tentationes, concupiscentiasque illicitas dimicamus, QUAMVIS ET ILLIC HABEAMUS PROPRIAM VOLUNTATEM, non tamen ex illa sed adiutorio Dei nostra provenire victoriâ. Et aliquanto inferius: Nam & illi (Iudæi) qui non sunt isti (Pelagiani) in hac causa omnino simillimi, profecto

cap. de g. f. 109. v. 10.

Epist. 109.

109.

SVB

Epist. 107.

La. 107.

Lib. de perf. 107.

Lib. de Cor. 2.

Lib. 1. 8.

Lib. 1.

SVA VOLVNTATIS vitio non credebant, hoc est propria voluntate non credebant, & ideo libera voluntate: Non enim ut essent infantes cogebantur in vitium, sed NOLENDO CREDERE, infidelitatis vitio non credebant. Eodem respicit, quando in Epistola ad Vralem explicans quomodo per Dei gratiam liberetur a vitio, ita hoc fieri docet, quia efficit ut legi doctrinae que conueniant. Et post nonnulla, non est velle in se que currentis &c. NON QVIA VELLE NON DEBEMVS ET CVRARE, sed quia ipsa nobis & YE. e. peratur & curare. Vnde infra occurrendo murmuribus Pelagianis & hanc concordiam tangens: Scimus eos quicquid de proprio reddunt in Dominum, SVA ID FACERE VOLVNTATE, AC LIBERO ARBITRIO. Et postquam quaedam attenuisset iterum evidenti: Quomodo dicitur negare liberum arbitrium qui conueniunt omnem hominem, quisquis suo coramere ut in Deum NON NISI SVA LIBERA CREDERE VOLVNTATE, es in potius illo oppugnent arbitrium, qui oppugnant et gratiam, quia vere ad bona eligenda & agenda si liberum. Nempe quia per gratiam a terre in cupiditatibus arbitrium liberatur, quibus impediendis non potest bonum velle vel agere. Eodem respicit quando in libro de perditione iustitiae contra Celestium dicit: Vi quid illa orando tanto gemini peccatis, si volentis hominis & currentis & non miserentis est Dei? NON QVIA HOC SINE VOLVNTATE NOSTRA AGIVR: sed quia voluntas non implet quod agit, nisi de virtute adiuuetur. Nam ut non nihil potest habere: Nec adiuuetur nisi qui est ipse ALIQV ID AGIT. Eodem respicit quando in libro de correctione & gratia, concordiam libere voluntatis & gratiae tradidimus, non solum id quod superius allegavimus dicit. agitur ut agant, non ut ipsi NIHIL agant, sed uberius in de. usfu libri, Pelagianorum suffocans murmur, nihil aliud profert nisi quod gratia fortiter Dominus preparante voluntatem, nos velle facit: Quando rogavit ergo Christus pro Petro, ne fides eius deficeret, quid aliud rogavit nisi ut haberet in se LIBERRIMAM, FORTISSIMAM, INVICTISSIMAM, PERSEVERANTISSIMAM. VOLVNTATEM? Vbi libertatis non significat indifferetillimam. Absit illud: contrarium enim patet ex epithetis sequentibus, quae omnia voluntatem uni parti strictissimam sonant, sed familiarissima sancti Doctoris phraisi, libertimum significat a concupiscentis carnis nos captivos ducentibus in legem peccati libertatissimum, ut sine omni impedimento terrena libidinis retrehentes, fortissime & ardentissime bonum velint. Itaque subiungit. Ecce quemadmodum secundam gratiam Dei, non contra eam libertatis defenditur voluntati. Voluntas quippe humana non libertate consequitur gratiam, sed gratia potius libertatem & ut perseveret delectabilem per se ipsam, & insuperabilem fortitudinem. Quae indifferetiae sunt proposita contraria. Sic ergo gratia libertatiam facit voluntatem, quia vehementissime voluntatem velle ardentissimeque facit. Nam eodem respicit, quando in eodem libro plinius hoc ipsum explicans dicit gratiam effice-

re ut Deo donante in vitio sic quod bonum est vellent, & hoc de se fert invidiosum nullo. Et uberius de constitutionis Regem David liberum arbitrium cum Dei operatione concilians: SVA VOLVNTATE utique isti constituti sunt Regem David. Quis non videat? Quis hoc neget? Non enim hoc non ex animo, aut non ex bona voluntate fecerunt, Hoc est, non inviti & repugnantibus Deo ipsos cogente fecerunt: Et tamen hoc in eis egit qui in cordibus hominum, quod voluerit operatur. Ad eandem Pelagianorum querelas suamque concordiam gratiae & libertatis respicit, quando in libro de praedestinatione Sanctorum cum vehementer gratiam quae facit credere commendasset, statim occurrens adijcit: NON QVIA CREDERE VEL NON CREDERE non est in arbitrio voluntatis humanae, sed preparatur voluntas a Domino. Hoc est, sed Deus facit, ut voluntas velit credere. Et in libro secundo de peccatorum meritis & remissione, apertissime loquens de adiutorio gratiae Dei: Nec dubitari potest nisi qui etiam ALIQUID SPONTE CONATVR: quia non sicut in lib. 2. de peccatis infernalis, aut sicut in eis in quorum natura, rationem, voluntatem, non condidit, salutem nostram Deus operatur in nobis. Eandem Pelagianorum imaginationes, ac saepius traditam a se concordiam gratiae & libertatis respicit, quando cum illa verba Apostoli citasset, Omnium qui habet spem hanc in ipso, castificat seipsum, tractatu quarto in Epistola Ioannis dicit: Videte quomodo non absit liberum arbitrium per praedicationem gratiae Dei, ut diceret castificat seipsum. Quis nos castificat nisi Deus? sed Deus se NOLENTEM non castificat. Ergo quod adiungis voluntatem tuam Deo, castificas teipsum. Castificas te non de te, sed de illo qui venit, ut habet in te. Tamen quia AGI IBI ALIQUID VOLVNTATE ideo & tibi aliquid tributum est. Ideo autem tibi tributum est, ut dicas sicut in Psalmo: Adiuutor meus esto, ne deselinquas me. Si dicit adiuutor meus esto, ALIQUID AGIS: Nam si NIHIL AGIS, quomodo ille adiuuat. Sic enim concipi volebant Pelagiani Deum per gratiam in homine operari bonum, ut homo quasi dormiens, aut lapsus, aut soporatus iaceat (quibus coparationibus iam antea sanctus Doctor usus est) invitus a gratia moveretur, ipsoque prioris nihil agente, alius de seipso aliquid ageret; atque ut idem dicit, nobis quasi supinis iacentibus & cibo super os plueret, Deus glisceret de nobis. Cuiusmodi Phantasmatum illusiones, etiam alio quodam excludit loco: Moveri per se animam sentit, qui sentit in se esse voluntatem. Nam si volumus, non alius de nobis vult, quemadmodum delirare videbantur Manichaei. Vnde & aduersus ipsos illud ipsum inculcat, quod homines non aliena sed propria agant loquanturque voluntate: Datum est, inquit, anima liberum arbitrium: quod qui negatoris rationationibus labefactare conantur, utque adeo caeci sunt, ut ne ista quidem vana, atque sacrilegia propria voluntate se dicere intelligant. Quasi dicat, si se intelligerent, propria voluntate ista se dicere, iam hoc ipso intelligerent liberum arbitrium.

lib. 1. c. 12.

Cap. 14.

Lib. de praedest. 2. c. 1.

Lib. 2. de pecc. meritis. cap. 5.

1. Ioann. 3.

Tract. a in Epist. Ioan.

Vide supra citata ex fragmento.

Lib. 83. 99. quasi. 3.

Lib. de quantitate animae cap. 36.

N h

Qua-

Quapropter ut libertatem arbitrij salvam esse sub gratia manifestet, & utramque sibi invicem conciliet, nihil prorsus adversus Pelagianos unquam offendere conatur, nisi Deum

CAPVT SEPTIMVM.
Eadem ostenditur ex alia querela Pelagianorum.

QVIA verò non exiguum comperta veritatis argumentum est, quando doctrina quæpiam sibi ex omni parte consentit, ex alio quoque capite ostendi potest, hanc & non aliam tanquam veram & genuinam conciliandi rationem Augustinum agnovisse. Nam quemadmodum gratiam cum libero arbitrio non aliter consentire facit, nisi ostendendo quod gratia non sola facit, sed aliquid etiam voluntas agit; ita è contrario adversus eosdem Pelagianos, liberum arbitrium cum gratia conciliare volens, non aliud ostendit, nisi voluntatem non solam agere, sed gratiam simul asserre influxum suum. Sciendum est enim, quod quemadmodum Pelagiani liberum arbitrium inde colligebant, quia Deus per gratiam bonum opus facere ab Augustino dicebatur; ita è contrario inde colligebant nihil agere gratiam, quia Scriptura difertis verbis voluntatis opus exigunt, nam ista duo utrimque directè repugnantia esse sentiebant. Hanc eorum ratiocinatione læpius in Aug. scriptis invenire licet, ut in libro de perfectione iustitiæ: Magnam aliquid pro sua causa se invenisse arbitratus est apud Isaiam Prophetam quia Deus dixit: SI VOLVERITIS & audieritis me, quæ bona sunt manducabitis: si autem nolueritis &c. Et Iulianus cum plures huiusmodi Scripturas congregasset, ut, Aut facite arborem bonam &c. Et: Si mihi non vultis credere operibus credite. Et, Si volueritis & audieritis me &c. tandem concludit ex humana voluntate interitum gratiæ, quam Augustinus prædicaverat: Quomodo ergo tu arbitrium liberum non negas, dicendo videlicet id per gratiam esse liberandum? Cum his igitur locutionibus liberum voluntatis seu volendi arbitrium perspicuè profitentibus, non aliter conciliat gratiam Augustinus, nisi quia gratia facit velle voluntatem, nihil omninò de indifferentia præsentem vel absente satagendo. Nam in libro de prædestinatione Sanctorum, cum similem argumentationem Semi-Pelagiani adversus Augustinum verterent: Multi audiunt verbum veritatis, sed alij credunt, alij contradiunt: volunt ergo isti credere, nolunt autem illi; ut sic ex eo quod homines ipsi volunt, gratiam ab actu voluntatis credendi tollerent, respondet Augustinus: Qui hoc ignoret? Qui hoc neget? Sed cum alijs præparetur, alijs non præparetur voluntas à Domino, discernendum est utique, quid veniat de misericordia Dei, quid de iudicio. Hoc est, cum Deus alios faciat velle, alios non, discernendum est quid faciat gratia, quid non. Vnde paulò inferius: Illi quia voluerunt crediderunt, illi quia noluerunt non crediderunt. Misericordia igitur, hoc est

A operatio gratiæ, & iudicium in ipsis voluntatibus facta sunt. Quod multis interjectis eodem sensu conciliandi liberam voluntatem cum gratia, quo antea gratiam cum libera voluntate, dicit: Etsi faciunt homines & non aliquis alius sine nostra voluntate, bona quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit ut illi faciant. Et rursum inferius: Ideo hæc & nobis ipsis non alijs, præcipiuntur & dona Dei esse monstrantur, ut intelligatur quod & nos ea facimus, contra quam somniabant ex operatione gratiæ Pelagiani, Et Deus facit ut illa faciamus. Et in fine ejusdem libri ea quæ tradiderat in summam colligens: Probavimus cum Deus vult fieri, quod non nisi voluntatis hominibus oportet fieri, inclinari eorum corda, ut hoc velint, eo scilicet inclinante qui in nobis mirabili modo & ineffabili operatur & velle. Et in libro de dono perseverantiæ, illum ipsissimum conciliandi modum intuetur, capite decimo tertio: Nos ergo volumus (cujusmodi verbis hostes gratiæ, vim operationis ejus ex voluntatis actione subruebant) sed Deus in nobis operatur & velle: Nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Et circa finem libri docet credere Ecclesiam quod ita Deus habeat in potestate cor nostrum, ut bonum quod non tenemus nisi propria voluntate, non tamen teneamus nisi ipse in nobis operetur & velle. Quod etiam significatum cupit, quando non semel docet Spiritum sanctum dici ab Apostolo in cordibus nostris clamare quia clamare nos facit, Nos enim, inquit, clamamus, sed in illo, hoc est in ipso diffundente charitatem, id est voluntatem. Et in Epistola centesima quinta Christi Domini verba explicans, quibus dicit, Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis, ut Pelagianas cavillationes liberum arbitrium tolli murmurantes præveniret: Neque enim, inquit, & hoc ita sit de nobis, tanquam nihil facientibus nobis. Adiuorum igitur Spiritus sancti sic expressum est, ut ipse facere disceretur, quod ut facimus fecit. Et ita similiter exponit Spiritum sanctum dici clamare quo efficitur ut clamemus, & interpellare pro nobis, quia interpellandi & gemendi inspirat affectum. Et Concilium Arausicanum quando dicit: Quamvis volentes agunt quod agunt, illius tamen voluntas est, à quo preparatur id est datur & iubetur quod volunt. Ecce vides etiam hinc, semper eò redire doctrinam Augustini, ut propterea nos voluntate velle bonum doceat, quia gratia facit velle: nec alia ratione esse opus liberæ voluntatis, nisi quia gratia nos propria voluntate aliquid volentes & agentes facit.

Lib. de perfectione iustitiæ, cap. 19.

Lib. 1. contra Iulianum, imperf. fol. 133.

Lib. de prædestinatione Sanctorum, cap. 6.

Ibidem.

Ibidem.

Ibid. 101

Cap. 11.

Cap. 20.

Lib. de dono perseverantiæ, cap. 13.

Ibid. 13.

Item, 11. de verbis Domini, 1. 18.

Epist. 105. ad Augustinum.

Conc. Araus. 2. can. 33.

CAPVT OCTAVVM.

Eadem ex libro quem hanc solam ob causam Augustinus scripsit,
ad oculum demonstratur.

QUOD ut remotâ omni ambiguitatis & obscuritatis nebulâ, manifestissime cuilibet lectori pateat, cui oculos non clausit pervicacia, liber de gratia & libero arbitrio perlustrandus est. Cùm enim illum Sanctus Augustinus sub finem vitæ iam diu cum Pelagianis luctatus & eorum assiduis pulsatus de suffocata per gratiam libertate querimonis, ex professo composuerit, ut concordiam liberi arbitrii cum gratia patefaceret, fieri non potest quin omnes nervos in eruenda demonstrandâq; veram conciliationis viuisq; radicem exhiberet & quam legitimam arbitratus est, scripto consignauerit. Nam eo solo scopo librum hunc exaratum esse, statim in exordio protulit: *Quonia sunt quidam qui sic gratia Dei defendunt ut negent hominis liberum arbitrium, aut quando gratia defenditur, negant existiment liberum arbitrium, hinc aliquid scribere, ad vestram charitatem valent in frater, & ceteri qui simul Deo seruis, compellente iura charitate curavi.* Quod etiam ita accurate prestat, ut à capite usque ad calcem nihil aliud agat nisi ut alternatim singula, nunc liberum arbitrium, nunc vicissim gratiam liberando & utriusque officia trutinando, ipsa in eandem actionem concorditer, silva utriusque proprietate fluere demonstrentur.

Videamus igitur quam conciliandi rationem ipse excogitaverit, velut legitimam securissime proposuerit, docuerit, Religiosis viris istis tanto studio commendauerit, & sub finem eos compellendo dixerit: *Reperite assidue librum istum; & si intelligitis Deo gratias agite: ubi autem non intelligitis orate ut intelligatur.* Dabit enim vobis Dominus intellectum. Quod propter questionis istius difficultatem, quem admodum ipse scribens Monachis eam appellavit, tenebras dixit.

Itaque in ingressu statim è sacris literis demonstrandum suscipit, esse in homine liberum voluntatis arbitrium, nec unquam vel semel querit aut probat illud esse indifferens ad utrumlibet, sed hoc unum duntaxat, quod præcepta Dei postulant ab homine, sive tacite sive expressè, ut velit aut nolit. Ex quo concludit: *Nempe ubi dicitur noli hoc, & noli illud; & ubi ad aliquid faciendum vel non faciendum in divinis monitis opus voluntatis exigitur, satis liberum demonstratur arbitrium.* Et quomodo satis si indifferentia ad utrumlibet libertati necessaria est? Nonne tu ipse doces esse quandam in cælo beatam boni volendi, hoc est, Dei diligendi necessitatem quæ sine voluntate non fiat? Nempe de indifferentia, qualem Scholastici quidam exigunt, nihil omnino S. Doctor sollicitus est, dummodo non alienetur opus à propria voluntate. Nam hoc unicum ab ipso toto libro, à capite ad calcem usque respici, intendi, probari, inculcari, ut videlicet non sepa-

retur opus ab humana voluntate, quemadmodum vi gratia contingere Pelagiani delirabant, quasi alius, ut ipse loquitur, *de homine vellet, vel homo invitum ac reluctans cogerecetur.* Et in hoc unico concordiam gratia & libere voluntatis, ab ipso statui, quod arbitrium non instar trunci vacet, aut cogatur invitum, sed simul etiam aliquid propria voluntate velit & agat tam est perspicuum & toties repetitum, ut profectò necesse sit, vel cæcum esse qui non videtur, aut contentiosissimum qui negaverit.

Nam primò statim post illam conclusionem suam, qua collegerat ex *velle & nolle*, satis liberum arbitrium demonstrari, delirum pugilans Pelagianorum opinionem, subiicit: *Ne uterentur aliquid secundum Deum, id est aliquid boni, operatur, ALIENET HOC A PROPRIA VOLUNTATE.* Quando enim VOLENS facit, tunc dicendum est opus bonum.

Secundò hoc ipsum agit cap. 3. Nam liberum arbitrium saluum esse probaturus: *Noli, inquit, vinci a malo, sed vince in bono malum. Et atque ita dicitur NOLI VINCI, arbitrium sine dubio velant ut eius convenitur. VELLE ENIM ET NOLLE PROPRIA VOLUNTATIS EST.* Et initio capitis 4. indicat se istis verbis non tantum arbitrium voluntatis, ut aliquis suspicari posset phrasibus ejus non assuetus, sed etiam liberum arbitrium defendisse.

Tertiò hoc ipsum agit cap. 4. ubi liberum arbitrium ex præceptis non fornicandi asseritur: *Numquid indicant aliud quam liberum arbitrium? Et quomodo indicant? Neque enim præcipiuntur nisi homo haberet propriam voluntatem qua divinis præceptis obediret. Et ideo non præcipitur ijs qui propria voluntate carent, & in præceptis impleendis nihil omnino agere possunt, sicut nihil omnino nos agere, operante in nobis sola gratia, Pelagianis querebantur. Nam inde est quod*

Quartò hoc ipsum agit ex Apost. verbis in Epist. 2. ad Corinth. *Rogamus ne in vacuum gratia Dei suscipiatur.* Subiicit enim: *Vt quid enim eos roget, si gratiam sic susceperunt, ut propriam perderent voluntatem?* Hæc enim erat ipsissima Pelagianorum imaginatio, quod opus præceptum gratia sola, aut Deus per gratiam solus perficeret sanctitatem sine voluntate nostra, ut loquebantur, ideoque gratia sine aliquid imperasset prout Catholicis improbrando dicebant, ut supra declaravimus.

Quintò hoc ipsum agit cap. 9. dum illa tractat Apost. verba *Deus operatur in vobis & velle & operari*, quæ maximè liberum arbitrium voluntatis laesse videbantur: *Non enim, inquit, quia hoc dixit, ideo liberum arbitrium abesse putandus est. Quo pacto igitur tanta Dei operatio cum libero arbitrio conciliari debet? Audi: Quod si ita esset non superius dixisset: Cum timore & tremore vestram ipsorum salutem OPERAMINI VOS videlicet non solum*

Lib. de grat.
& lib. arb.
cap. 1.

lib. de grat.
& lib. arb.
cap. 1.

lib. de grat.
& lib. arb.
cap. 1.

lib. de grat.
& lib. arb.
cap. 1.

Lib. de grat.
& lib. arb.
cap. 3.

Cap. 4.

Cap. 5.

Lib. de grat.
Christi. 6. 7.

Cap. 9.

Deus. Quando enim iubetur ut operentur, liberum A
eorum componitur arbitrium. Nempe quia impossi-
bile est, ut hoc fiat nihil agentibus nobis, sine
nostra propria voluntate. Nam hoc ipsum respicere
tunc ea quæ toties præcesserunt, tunc ea
quæ toties adhuc sequuntur, perspicue probat.

Sexto enim hoc ipsum agit capite decimo
quinto, ubi cum præmisisset Deum ab homi-
nibus auferre cor lapideum, hoc est durissi-
mam voluntatem subterit statim: Ne autem
putetur nihil ibi facere ipsos homines per liberum
arbitrium, ides in Psalmo dicitur: *volite obdurare
corda vestra &c.* Et concilians loca quæ postu-
lant præceptum tanquam à libero arbitrio faci-
endum, & quæ Deum per gratiam hoc faci-
endum pollicentur, non aliter hoc præstat,
nisi quia Deus dat quod iubet, cum adiuvat, ut faciat
cui iubet. Hoc est, gratia facit & facere (ut non
alius quispiam de nobis, sed ipse liberum arbitrium
velit & faciat) & hoc ipso liberè seu
per ipsum liberum arbitrium, quia velle
nisi liberè, juxta S. Augustinum, nemo prorsus
potest. Hoc enim ipsum statim adijcit, *semper
est autem in nobis voluntas libera, sed non semper
est bona; ubi voluntatem pro volitione sumi
ex pluribus subjunctis per tria tota capita ma-
nifestissimum est.*

L. lib. de grat.
Christ. c. 15.

Cap. 20.

Septimo hoc ipsum agit capite 20. ubi re-
colligens breviter id quod egerat, totoque li-
bro sibi agendum proposuerat: *Satis me disputa-
tasse arbitror adversus eos qui gratiam Dei vehementer
oppugnant, quia VOLUNTAS HUMANA
NON TOLLITUR, sed ex mala mutatur in bonam,
& cum bona fuerit adjuvatur.* Ecce quid in gratiæ
operatione adversariis displicebat, nempe
quod voluntatem humanam prorsus tollere,
& ideo liberum arbitrium violare videretur.
Negat hoc Augustinus & utrumque concilia-
t, quia gratia mutat voluntatem in aliam,
malam in bonam, & bonam adjuvat. Non
igitur tollit sed relinquit voluntatem, & ita
nullo modo liberum extinguit arbitrium.
Quod ut facilius de operatione Dei per gra-
tiam perciperetur, prolixè probat multis,
Deum etiam alijs modis potentissimis in ho-
mine operari; qui tamen non lædant liberum
voluntatis arbitrium. Non lædere autem sed in-
colere suo quocumque Dei operatione serua-
ri, non aliter probat nisi quia fiunt ea quæ per
ipsum Deus operator, sua ipsorum voluntate,
propria voluntate, non sine voluntate, per
voluntatem.

Ibidem.

Ibidem.

Octavo igitur hoc ipsum Augustinus agit
eodem capite vigesimo, quando de hostibus
Israëitarum dicit: *Numquid non hostes Israëli-
tarum adversus populum Dei quem ducebat Iesus navi,
sua voluntate perierunt? Et tamen dicit scri-
ptura, quia per Dominum factum est confortari cor
eorum &c.*

Nono hoc ipsum agit, quando ibidem de
Semei dicit: *Numquid non sua voluntate
homo improbus filius Semini maledicebat Regi David?
Et tamen quid ait David plenus verà & altà & pià
sapentià? Dimitte eum ut maledicat, quia Dominus
dixit illi maledicere David.*

Decimo hoc ipsum agit in eodem capite,
quando de Absalon dicit: *Numquid non sua
voluntate Absalon elegit consilium quod sibi obe-
rat? Et tamen ideo fecit quæ exaudierat Dominus
eius patrem orantem ut hoc fieret.* Ibidem

Cap. 21.

Vndecimo hoc ipsum agit in capite vi-
vigesimo primo, quando de Roboam di-
cit: *Vnde hoc quod Roboam respuit consilium sa-
lubre seniorum, nisi propria voluntate? Sed
hinc ab eo recesserunt decem tribus, ut iram Dei vo-
luntas fieret; quia videlicet conversio erat a Domi-
no, ut verbum Abiæ Silonitæ impleretur.*
Quibus iterum subiungit Augustinus: *Nempe
sic factum est & illud per hominis voluntate-
tem, ut tamen conversio esset a Domino.*

Duodecimo hoc ipsum agit in eodem capi-
te paulò post, quando de Philistin & Arabi-
bus quorum spiritum Deus luscitaverat in iu-
daam irruentibus dicit: *Numquid Philistin
& Arabes in terram Iudæam despiciant sine sua
voluntate venerunt? Aut sic venerunt sua
voluntate ut mendaciter scriptum sit, quod Do-
minus ad hoc faciendum eorum spiritum iuscitavit?* Ibidem

L. lib. de grat.
Christ. c. 15.

Decimo tertio hoc ipsum agit, quando
difficultatem istam de Arabibus propositam,
liberum arbitrium cum Dei operatione concilia-
ndum sumit: *Imo utrumque verum est, quia
& sua voluntate venerunt, & tamen
spiritum eorum Dominus iuscitavit.* Quod etiam sic
dici potest, & eorum spiritum Dominus iuscitavit,
& tamen sua voluntate venerunt. Ratio concilia-
tionis est, non quia arbitrium indifferens,
sive ad contraria sive ad contradictoria per-
manet, sed quia per Dei operationem accipit
ipsum voluntatis motum, & sic ipsum arbitrium,
non alius operatur: *Agit enim, inquit, omnipotens
in cordibus hominum etiam motum voluntatis
eorum, ut non solus aut per alios, sed per
eos agat, quod per eos agere
ipse voluerit.* Quod prolixius probat in se-
quentibus, semper ita servans liberum ar-
bitrium sub operatione Dei, quia Deus quod-
cumque vult, sive timorem sive fiduciam,
quo timeant aut fideant homines, ETIAM IN
CORDIBUS hominum operatur. Vnde ge-
nerali sententiâ concludendo docet, ex ijs quæ
protulerat Scripturæ testimonijs manifestari
Operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas
eorum voluntates, quocumque voluerit, no
videlicet putarem liberum arbitrium vo-
luntatis seu volendi violari, ubi Deum au-
dimus ipsas voluntates ipsamque motum cor-
dis operari.

Decimo quarto hoc ipsum agit, quando de
induratione Pharaonis, quem Deus indurasse
legitur dicit: *Nec ideo seratis à Pharaone liberum
arbitrium, quia multis locis dicit Deus: Ego indura-
vi Pharaonem, quasi videlicet ista phrasi signifi-
catur Deum hoc tantum, nihil verò Pharaonem
agere. Sic enim rationem reddit: Non enim
propterea ipse Pharaon non induravit cor suum.
Quod cum Scripturis probavisset: Ac per hoc,
inquit, & Deus induravit per iustum iudicium, &
ipse Pharaon per liberum arbitrium.* Ibidem

Cap. 23.

CAPVT NONVM.

Declaratur hoc ipsum ex concordia motuum concupiscentiæ & liberi arbitrij ab Augustino tradita, ex quibus Pelagiani similiter que- rebantur liberum arbitrium extingui.

Nec vero in bonis tantum actionibus, vi gratiæ Pelagiani liberum arbitrium tolli quebantur, sed etiam in malis. Augustinus enim, quem admodum omnia bona ad Dei gratiam referebat, per quam Deus omnia quæ ad pietatem pertinent operabatur in nobis, ita quoque omnia mala quæ post lapsum Adæ peccando perpetrantur, ad indomitam illam concupiscentiam & ignorantiam, quæ supplicia primi peccati sunt, velut ad duos exitiales fontes reducenda. Ex quo fiebat, ut non minor Pelagianis occasio querimoniæ offerretur, quod concupiscentia tolleret peccandi liberum arbitrium, quam gratia bene vivere. Virumque enim non ipse homo, sed vel Deus, vel diabolus de ipso homine, nihil profusus agente, vel invito ac nolente operari videbatur, atque tollere voluntatis, & per hoc etiam liberam voluntatis arbitrium. Hinc Iulianus Augustino sapius ex illo capite liberi arbitrij tubertionem exprobrat, quando eum docere asserit, quod lex peccati habitans in membris captivum hominis cogat servire criminibus, non castigatione in iustis adhibenda, sed misericordia dignitatem, quandoquidem quædam nos (Pelagiani) vitæ prava voluntatis esse dicimus, id in eis sit a viris & sanctis, magisq; potissimum originali passio nuncupatur. Et addidit Augustini delicta voluntatis impurare natura, ut nunquam quis emendare conetur, quod sperat (vel ut Aug. eius verba repetit) ignod scit in se alterum perpetrare. Nempe hoc vult in Aug. sententia, non ipsum hominem, sed in ipso homine alterum quempiam perpetrare peccatum, quemadmodum dicebant Manichæi non hominem, sed naturam malam homini commixtam peccata perpetrare. Quam ob causam Augustino etiam non semel Manichæismum destructæ libertatis imponit. Et multo inferius asserit Augustinum hac doctrinam de concupiscentia ex Adamo transeunte per quam peccatur, ipsam arbitrij libertatem vitius peccati impulsione subtrahere, ut nemo deinceps in potestate haberet, vetera crimina virtutis electione respicere, sed uno omnes in condemnationem eversa humanitatis torrente raperentur. Ad has acerbas Pelagianorum invectivas, nihil aliud iterum iterumque respondet Aug. nisi falsum esse quod quebatur, eo quod non in homine alius, sed ipse homo propria voluntate ac delectatione peccaret. Sed propria tam obijcientium quam respondentis verba videamus. Idem igitur Iulianus in eodem libro sic Augustino destructionem libertatis improperat: Delectat (Augustinum) stultiorum crimina officia vocare membrorum, Catholicam hanc fidem esse, ut liberum consueatur arbitrium, sed per quod homo malum facere cogatur, & bonum velle non possit. Sed quid pro peccandi libertate permanente Augustinus? Nihil

A aliud nisi: In in illum voluntas libera vergit vitii, et propter quod est sananda natura. Et libro primo ad Bonifacium sic obijcit idem iste Iulianus: Dicunt isti Manichæi (id est, Catholici) quia primum hominis peccato, id est, Adæ, liberum arbitrium perierit, & nemo iam potestatem habeat bene vivere, sed omnes in peccatum carnis suæ NECESSITATE COGANTUR. Nec ad hoc ipsum aliud responderet Aug. ut liberum salvet arbitrium, nisi hominem non cogi, sed libenter cum delectatione, & ideo propria & libera voluntate peccare. Liberum arbitrium, inquit, usque adeo in peccatore non perit ut per illud peccent maxime omnes qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet quod est liber. Et longe manifestius in sequentibus expressis verbis eorum calumniâ suffocare contendens: Sed in malo liberum habet arbitrium. Quomodo, qua ratione, qua indifferentiâ ad utrumlibet? Audi: Cui delectationem malitæ vel occurrat, vel manifestus deceptor inseruit, vel sibi ipse persuasit. Et concludendõ, clarius colligens id quod dixerat, nec aliter liberum arbitrium in peccando quærendum esse significans, nisi quia vi delectationis istius quam dixerat, non alius quispiam cogens hominem, sed ipse homo delinquit propria voluntate peccatum facit, continuo subijcit: Non itaque sicut dicunt nos quidam dicere, & iste audet insuper scribere, omnes in peccatum velut invitæ carnis suæ necessitate coguntur: sed si iam in ea astate sunt ut propria mentis utantur arbitrio, & in peccato sua non alienâ voluntate retinentur, & a peccato in peccatum sua voluntate præcipitantur. Et rursum causam istius reddens, & eandem concupiscentiæ cum libertate concordiam tangens: Neque enim agit in eis etiam qui suadet & decipit, nisi ut peccatum, non ipse diabolus vel caro hominum, sed ipsimet homines, voluntate committant, vel ignorantia veritatis, vel delectatione iniquitatis, vel utroque malo & cæcitate & infirmitatis. Sed quomodo igitur, inquires, voluntas ista libera est ad peccandum & non peccandum, si solum eatenus libero peccatur arbitrio, quia homo peccato delectatur, atque ideo suâ voluntate delinquit? Respondebit Augustinus, se nihil omnino de tali indifferentiâ libertate esse sollicitum, sed eatenus liberam esse, ut ibidem dicit, quia est libera à iustitiâ, hoc est, quia arbitrium non impeditur à iustitiâ, quin ipsomet voluptate peccandi delectatum propria suâ voluntate peccet. Nam citatis Apostoli verbis: Cum essetis servi peccati, liberi factis iustitiæ, mox subiungit: Ecce ostenduntur etiam peccato minime potuisse, nisi alia libertate servire. Liberi ergo à iustitiâ non sunt, nisi arbitrio voluntatis. Et inferius: Hac voluntas quæ libera est in malis, quia delectatur malis, ideo libera

Lib. 1. cont. 101. imper. fol. 216.

Ibid. f. 221.

Lib. 2. contra Iulianum. imper. fol. 215.

Ibid.

Lib. 1. ad Bonif. 1. 2.

Lib. 1. ad Bonif. 1. 2.

Ibidem 2. p.

Ibidem.

Ibidem 2.

Cap. 3.

in bonis non est, quia liberata non est, videlicet à dilectione peccandi quæ impedit ne volendo verteretur in bonis, & opus bonum ex caelesti delectatione, ideoque propriâ voluntate operetur. Quæ sanè sicuti capitaliter adversantur indifferentiæ ad utrumlibet, ita determinationem potius voluntatis ad unum evidenter probant. Delectatio quippè non indifferentem facit voluntatem, sed indifferentiam ad alteram partem vehementissimè trahit.

Hinc est igitur, quod cum Iulianus ectriguel Pelagiani postularent mordicus ab Augustino, ut indifferentiam ad bonum & malum libero arbitrio ante gratiam concederet, quatenus peccare posset & non peccare, atque istâ ratione libertas arbitrij salva esse posset, mordicus è contrario sanctus Augustinus concedendum neget. Quod usque adeo ipse verum esse putat, ut oppositum velut errorem improbet, apertissimèque aliquoties tradat esse in hominibus peccandi necessitatem, & in istâ necessitate peccandi, non esse securitatem, conscientiam, quasi non esset peccati rea, voluntatem jam ita peccare ut non sit ei liberam à peccato absolvere, quod Adamo liberum fuit, nec tamen idcirco definere esse peccatû. Hæc

Vide lib. 3. de statu naturæ lapsæ c. 2. usque ad 14. in fine panis 1000.

& hujusmodi apud Augustinum frequentissima sunt, & à nobis ex professo demonstrata, quibus propterea repetendis non est hic immorandum, ne lector nimiam prolixitate fatigetur. Ex quibus profecto omnibus, duo nisi me fallit, perspicue colliguntur. Primum verissimum esse quod initio proposueram: Pelagianos non alia de causa adversus Augustini & Ecclesiæ doctrinam tantos clamores exci-

asse, quibus liberum arbitrium sive per gratiam, sive per concupiscentiæ vim subverti & extinguere querebantur, nisi quia ex utraque parte opus bonum & malum videbatur eis non ab ipso homine propriâ voluntate, sed homine nihil agente, ab alio per ipsum operante sive cogente fieri. Secundum non aliter Augustinum istas querimonias compefcuisse, quam ostendendo delirium cogitationem eorum, eo quod gratia efficeret, ut homo non instar lapidis, dormientis, aut supini iacentis, invitus, nolens, repugnansque traheretur ad bonum, sed propria voluntate vellet & faceret; ita videlicet ut si ante esset invitus, & nolens & repugnans gratiâ operante volens fieret, atque ita non nihil ageret, nec sine propria voluntate bonum operaretur. Eodem modo Augustinum tradere, quod non ut Iulianus dixerat, homo carnis necessitate peccare cogeretur, vel peccatum in homine alter perpetraret, sed quod concupiscentiæ delectatione mulcetur propriâ sua voluntate peccaret. Quæ conciliandi ratio in Aug. scriptis ita perspicua est rotisquæ frequentata, ac tantum silentium istius indifferentiæ contradictionis, tanquam libertati necessariæ, de qua nunc vehemens disceptatio est, ut ad salvandam arbitrij libertatem sub gratia nunquam eam vel semel adhibuerit, in universis suis adversus Pelagianos lucubrationibus. Ut merito suspicari aliquis posset, istam libertatis rationem, de qua tantoperè contenditur, esse meræ Philosophiæ fœtum, & à nullis antiquis gratiæ defensoribus, Augustino, Prospero, Fulgentio sub nomine libertatis arbitrij propugnatam, requisitam, agnitam fuisse.

C A P V T X.

Eandem concordiam gratiæ & liberi arbitrij ad vnguem docuerunt discipuli S. Aug. & in primis latissimè & clarissimè S. Prosper.

Quod ut uberius constare possit, operæ pretium est etiam ex S. Prospero, & Fulgentio, ceterisque PP. omnibus, qui hostibus gratiæ resisterunt, non alio quoque pacto Pelagianorum querelas de ubi versâ libertate cōpressisse, quam quo Magister eorum Aug. cōpescuerat. Quod quidem S. Prosper tantâ claritate, & inculcandi assiduitate præstitit, ut mirû sit, si quis auditis tantummodo verbis ejus, amplius de sensu sive Pelagianorum, liberum arbitrium destrui vi gratiæ causantium, sive S. Augustini dubitationem amovere, quæstionemque possit.

Nam in primis in Epist. ad Rufinum, quam defendendi S. August. causa, & explicandi sensus ejus, præcipue scripsit, cum de hostibus gratiæ graviter questus esset, quod scripta eius, quibus error Pelagianorum impugnetur, infamens, dicentes eum liberum arbitrium penitus submovere, tandem sub finem Epist. ad illam calumniam abstergendam veniens nimium verò in epist. inquit, nimiumque inconsideratè ab adversariis dicitur, quod per hanc Dei gratiam libero Nihil RELINQUATUR arbitrio. Ecce adversantium querimonia, quod libero nihil relinquatur arbitrio hoc est, ut Aug. dicebat, quod sine voluntate

nostra per gratiam totum fieret. Quid verò ipse respondeat ad eorum ora obturanda porro videamus. Primo fatetur hoc in parvulis esse verum, In quibus, inquit, manifestissimè nullum opus, nullusque appetitus eorum voluntati existit. Deinde de majoribus ita subiicit: Si eam filiorum Dei partem que ad pietatis opera reservatur pro consideremus intuitu, nonne in eis non peremptam invenimus liberum arbitrium sed venatum? Et quomodo non peremptum, dic sodes, sancte Prosper, explica, an quatenus manet indifferens sub gratia ut velit & nolit, ut agat & non agat? Neutiquam, sed ex eo quo S. Aug. explicuit modo, quatenus gratia efficit ut liberum arbitrium aliquid agat, donatum ei ipsum velle & bene agere & perseverare: Quod utique cum solum esset sibi, permissum, non nisi in suam perniciem movebatur. Ipsum enim se excocaverat, & ipsum se illuminare non poterat. Nunc autem idem arbitrium conversum est non aversum, & donatum est ei aliter sapere, aliter agere. Et iterum uberius: Provide homo qui in libero arbitrio fuit malus, in ipso libero arbitrio factus est bonus: sed per se malus, per Deum bonus: qui eum ita in illum mitalem honore, alio initio reformavit, ut ei non solum culpâ male voluntatis & actionis remitteret, sed etiam BENE VELLE, BENE AGERE, ATQUE

Prosper in Epist. ad Rufinum non procul ab initio.

Ibidem, sub finem Epist.

Ibidem.

Ibidem.

ATQVE IN HIS PERMANERE DONARET. Ecce & hic non aliter liberum salvat arbitrium, nisi quia gratia sic operatur in ipso voluntatis arbitrio, ut non ipsum otiosum sit, ac nihil profursagat, sed ut ei velle & agere largiatur. Cui sensui conformiter tandem doctrinam sapius pœne in omnibus suis operibus tradit, ut in sententia 6. quam responsionibus ad Capitula Gallorum subjicit: Arbitrium hominis gratia Dei non abolet, sed adolet. & ab errore in viam revocat & reducit, ut quod sua libertate erat pravum, Spiritu Dei agente sit rectum, hoc est, per gratiam accipiat voluntatem, seu velle rectum. Sic enim seipsum explicat in ipsa responsione ad Capitulum 6. ex quo ista sententia explicata est: Cum in bonis voluntas sit intelligenda de gratia; in malis autem voluntas intelligenda sine gratia; quibus verbis declarabat falsum esse capitulum quod objecerat secundum Augustini sententia: Liberum arbitrium in homine nihil esse, & verum esse quod ipse replicauerat: Liberum arbitrium nihil esse vel non esse perperam dicitur. Et in libro quem eruditissimo carmine de ingratia exaravit, plenissime sensum querelæ Pelagianæ tradidit.

Ant. 6. post n. ad Cap. Gall.

Ant. Cap. Gall.

Capit. 6. Gall. in resp. ibid.

Lib. de ingrat. c. 16.

*Hic vanam in sano profertis corde querelam,
Omne opus arbitry sublatum vociferantes,
Currere currentium, si non & velle volentum est,
Nec vitij penam deberi, aut premia laudis,
Si vel naturam obstructam mala velle necesse est,
Vel nostro asseribi nequeunt bene gesta labori.
Numquid non eadem sapiunt eademq; perorant,
Vestri illi quorum vultus verba magistri?*

Pelagiani videlicet. Cui querelæ sic respondet, ut dicat, tam in malis quam in bonis nostram manere & agere aliquid voluntatem, & ideo non tolli liberum arbitrium:

Cap. 27.

*Manet ergo voluntas
Semper amans (id est, volens) aliquid quod se
ferat &c.*

Et manifestum iterum sub finem illius operis.

Cap. ult.

*Siquid enim velle gerimus, Domine auxiliante
Te gerimus, tu corda moves: tu vota petentis,
Qua dare vis, tribuis, servans largita, creansq;
De meritis merita, & cumulans tua dona coronis.
Non tamen hoc curam minus: studiumq; resolvit
Virtutum, aut opus ingenij torpere putandum est,
Quod bona sanctorum tua sunt, aut quicquid in illis
Aut sanum aut validum est, de te viget, ut videatur
NIL ACTURA HOMINIS, TE CUNCTA
GERENTE, VOLUNTAS*

Ecce & hic luculentè exprimit, hoc adversarios gratiæ veritos conquestosq; quod voluntas hominis nihil actura, sed prorsus extincta foret, si Deus cuncta gereret.

Simili planè modo declarat hoc ipsum in libris de vocatione gentium: Nec quia Spiritu Dei agitur; ideo se putet liberum arbitrium non habere: quod ne tunc quidem perdidit, quando diabolo voluntate se dedit, à quo iudicium voluntatis depravatum est. Quod ergo non interfectum est per vulnerentem; non tollitur per medentem. Vitium sanatur, non natura remouetur. Nimirum nihil aliud agit, nisi ne voluntas qua volumus aut peccato, aut gra-

Lib. de vocat. gent. c. 3.

tiâ sublatâ crederetur, ut non nos, sed alius de nobis ageret. Sic enim utramq; partem declarat. Nam peccato non esse amissam voluntatem probat, quia à diabolo cum homo spoliaretur non voluntate, sed voluntatis sanitate privatus est, quia nec deivulsi ab innocentia facti possent, nisi voluntate peccaret. Quæ ergo natura erat bona, quâ sita facta est mala: & ille animi motus, qui nunquam potest sine ALIQUO esse AMORE, hoc est sine ALIQUA VOLUNTATE non perdidit appetitum, sed mutavit affectum. Spiritu quoq; Dei agente non perdidit liberum arbitrium ibidem probaverat, quia sic sanat vulnera sancti, ut quod in ipso agit, etiam PER IPSUM geratur. Hoc est non sine ipsius propria voluntate. Quod inferius explicat, quia transit animus de voluntate in voluntatem. Vnde in alio loco adhuc evidentius hoc exponens: Hanc abundantior gratiam ita credimus atq; experimur potentem ut nullo modo arbitremur VIOLENTAM, quod quicquid in sanandis hominibus agitur EX SOLA DEI VOLUNTATE PERAGATUR: Vnde copiose demonstrat, quod nihil virtutis sine consensu nostro voluntatis habeatur, & quod gratia preparat voluntatem, hoc est facit velle. Nam, inquit, virtus NOLENTIVM nulla est, nec potest asseri vel fidem vel spem vel charitatem eis inesse, quorum ab HIS BONIS CONSENSVS ALIENVS EST. Quid apertius desiderari potest quo percipiamus, non aliter liberum arbitrium incolume permanere, quam quia gratia non violenta est, ita ut opus bonum sine voluntate nostra, sine consensu nostro, non per nos, sed sola Dei voluntate peragatur?

Quæ quamvis manifestiora sint, quam ut ullius amplius declarationis indigeant, hoc ipsum tamen non abs re fuerit ex libro quem contra Collat. scripsit pate fieri. Nam in illo ex proposito, vim gratiæ & libertatis humanæ ponderat, & sapius quomodo illa sine hujus præiudicio operetur, ostendit. Cum itaque Collator passim dicitaret in Collatione 13. quasi vim gratiæ commendare volens; quod Deus quosdam resistentes ac longe positos vocet invitofq; attraheret ad salutem; atq; hinc astrueret Pauli & Matthæi coactivam conversionem, Zachæi & latronis voluntariam, ut ita quod Pelagiani generaliter per gratiam auferri liberum arbitrium querebantur, hoc ipse in quibusdâ tantum fieri persuaderet, plurimis modis utrorumq; deliras suspiciones jugulat, & concordiam gratiæ & liberæ voluntatis tradit. Primum enim non procul ab initio libri, occurrere volens querelis adversantium, qui gratiam invitum nolentemq; cogere dicitabant; ita gratiam cum libera voluntate conciliat: Qui Deus vocatum ad filium trahit, non resistentem, invitumq; compellit, sed ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat, ut cor audientis obediendi delectatione generata, ibi surgat, ubi premebatur; ibi discat, ubi ignorabat, inde fidat, unde diffidebat; INDE VELIT VNDE NOLEBAT. Et nonnullis interpositis hoc ipsū expressius: Non est periculum liberi arbitry ex gratia Dei, nec VOLUNTAS AVERTITVR, cum in ipsa bene velle generatur. Nam si ideo non putanda est nostra, quia formatur, regitur, ordinatur, imbutur, spoliatur libertate filij Dei, perdunt vigorem rationalis animi, &

Lib. 5. 7.

Lib. 1. 6.

Lib. 6.

Lib. 2. de 70. cas. 2. 14.

Lib. 1. ult. Coll. 4.

Lib. 6. 13. c. 33.

Lib. 1. ult. Coll. 6. 6.

Lib. 6. 12.

omni voluntaria devotionis laude privantur, quibus
 datur: pueri sapientes. Et iterum inferius: Hac
 regula nulli hominum AVFERTVR VOLVNTAS, quia
 virtus gratis non hoc in voluntariis operatur VT
 NON SINE, sed ut ex meli bono, & ex infidelibus sint
 fideles. Et multo post, cum Cassianus questus
 esset, homini non permitti liberum arbitrium, si
 nihil posset velle bonum, sed ei totum gratia
 largiretur, occurrit illi Prosper querimonia,
 quod homo nec ad principia salutis propria vir-
 tute emittatur, sed agit hoc, inquit, occulta & pe-
 tenti gratia Dei. Modum adijcit sine liberi arbi-
 trii lesiones, non ut iram hominem subigat, sed ut
 subiectionis cupidum faciat, nec ut ignoranter trahatur,
 sed ut intelligentem sequentemq; precedat. MANENS
 ENIM LIBERVM ARBITRIVM, quod utique cum
 ipso homine Deus condidit, a vanitatibus & cupidita-
 tibus suis, in quas neglecta Deilege desunt, non a se-
 ipso, sed a Creatore mutat, ut quicquid in eo in me-
 litus reficitur, NON SINE ALLO SIT, qui sanatur, nec
 nisi ab illo qui medetur. Rursum in fine libri ca-
 pitalem querelam de prostrato per gratiam li-
 bero arbitrio refertans, explicans, refutans &
 gratiam cum libertate concilians: Non concur-
 bat nos, si peccatum incepta querimonia, qua libe-
 rum arbitrium causatur auferri, si & principia &
 procul & perseverantia in bonis usque in finem Dei dona
 esse dicuntur: quoniam opitulationes divinae gratiae,
 stabilimenta sunt voluntatum humanarum. Hoc est, non au-
 ferunt, sed potius tribuunt ac stabiliunt liberum
 arbitrium: quod non aliter verum esse decla-
 rat, nisi quia volentes operamur, quicquid gra-
 tia praestante operamur. VOLENTES ORAMUS, &
 tamen vult Deus spiritum in corda nostra clementem
 Abba Pater. VOLENTES LOQVIMVR, & tamen
 si primum est quod loquimur, non sumus nos loquentes,
 sed Spiritus Patris nostri qui loquitur in nobis. VO-
 LENTES diligimus Deum & proximum, & tamen
 charitas ex Deo est. Hoc de fide, hoc de tolerantia
 passionum profitemur &c. Et quod liberum arbitrium
 naturaliter homini inditum maneat in natura, sed
 qualitate & conditione mutata per mediatorem Dei
 & hominum hominem Christum Iesum, qui ipsam vo-
 luntatem ab eo quod per se vellebat avertit, & in id
 quod ei bonum esset velle convertit &c. Quam con-
 ciliandae gratiae & liberae voluntatis methodum

etiam in Epist. ad Demetriadem virginem tra-
 dit: An forte verendum est ne liberum velle videat-
 mur arbitrium, cum omnia per que precipitatur Deus,
 ad ipsum dicimus esse referenda? Probat autem
 quod non tollatur, operante enim Spiritu Dei
 juvatur arbitrium, non auferitur, & hoc agit
 gratia, ut non aliud quippiam, sed ipsi voluntas
 peccato corrupta, vanitatis obrita, seductionibus cir-
 cumsepta, difficultatibus impedita, non remaneat in
 languoribus suis, sed per opera misericordis medici reva-
 lescat, ut videlicet ipsa velit bonum, quae ante
 volebat malum. Itaque cum declarasset, quod
 Dominus sua potentia in homine operatur, ut
 bonum operetur, subdit: Omnis in se utur illumina-
 tarum mentium primum motus, alios, ut quidem non po-
 test a PROPRIA HOMINIS VOLVNTATE: si qui-
 de nihil recte faciet, nisi quod VOLENS egerit, sed ut
 ad id quod aequum & utile est animi tendat intentio, de
 illius aeterna & immutabili voluntate in inspiratione
 concipiatur. Quam conciliandi utriusque ratio-
 nem planissima illustrat similitudine, quae ne-
 mini dubitationem aliquam de sensu concilia-
 tionis istius reliquam facit: Et sicut ante medici
 fit in oculis caligantibus, ut possint videre quod non vi-
 dent, nec tamen NON IPSORVM EST visio quam me-
 dica conuulserit: ita in cordibus tardis & hebetibus
 per Spiritum S. acies obtusa reuertitur, & de vero lu-
 mine tenebrosarum & desidentes lucerna lumen acci-
 piunt, NEC TAMEN NESI IPSARVM ERIT, qui-
 quid fulgoris acceperint. Quod de illo dilectionis
 igne coelitus misso, quo accenditur animus,
 statim explicat. Quae omnia perspicue sanè
 patefaciunt, nullam aliam in tot testimonijs
 concordiam gratiae & liberae voluntatis Pro-
 sperum tradere aut agnoscere: quando eam
 quae secundum Catholicam doctrinam vera legi-
 tima est, ex professo tradit, nisi illam ip-
 sissimam quam August. contra Pelagianos do-
 cuit, quatenus videlicet gratia non sola, neque
 Deus sua voluntate sola, sine voluntate no-
 stra bonum operatur, quasi hominem invitum
 reluctantemq; per violentiam cogeret, sed ita
 agere in libero arbitrio, ut nostra propria vo-
 luntate velimus, volenti & que operemur, ita ut
 nostra sit voluntas, non alterius, quia vir-
 tus nolentium nulla est.

Ep. 27.
 Ep. 26.
 Ibid. c. 39.

CAPVT XI.

Item Sanctus Cyrillus Alexandrinus, Fulgentius & Petrus Diaconus.

N Eo alio modo gratiam cum libero
 arbitrio conciliandam praeavit S. Cy-
 rillus Alexandrinus, Augustino &
 Prospero coetaneus. Nam illa verba
 S. Ioannis tractans, Nemo potest venire ad me, nisi
 Pater qui misit me traxerit eum, quibus liberum
 arbitrium tolli videbatur, quemadmodum Pe-
 lagiani etiam contra Aug. vociferati fuerant,
 eodem profuso modo, ut August. eos refuta-
 verat, praecipue suspiciones istas hominum
 imbecillium, nec liquidè concordiam opera-
 tionis simultaneae penetrantium: Non quum di-
 cat, neminem posse ad se venire, nisi Pater traxerit eum,
 VI QVADAM COGI TRAHIQ; credentes, putandum

est, sed mentione, doctrinā, revelatione ineffabiliter
 facta. Quomodo & August. alibi loquitur, Aug. lib. de
 dum gratiam vocat doctrinam, quae alius & in-
 terius cum ineffabili suavitate infunditur. Et paulo
 post in eodem loco, eandem gratiae & liberae
 voluntatis cooperationem Cyrillus explicans: Vbi
 auditus, disciplina, doctrinā, adest, ibi fides NON VI
 VI, sed persuasione oritur. Patrocimo igitur Dei Pa-
 tris, quod ex charitate dignis praestatur, NON VI
 Christum fideles agnoscunt. Et quare non vi? Per-
 gendo respondet: Non enim possumus secundum Ec-
 clesiam veritatisq; dogmata liberam potestatem hominis
 (quod liberum arbitrium appellamus) illo modo ne-
 gare.

Item, 8.
 Cyrill. Alex.
 l. 1. in Ioan.
 c. 6.

Eandem

Eandem ipsam liberi arbitrij & gratie concordiam S. Fulgentius, Augustini genuinus discipulus docuit, & quotquot inter antiquos post eum, gratiam cum libertate conciliare studuerunt. Et quidem de S. Fulgentio res extra controversiam est. Sic enim lib. de incarnatione & gratia loquitur: *Qua gratia humanum non auferitur, sed sanatur, non adimuit, sed corrigitur, non remouetur, sed illuminatur, non euacuatur, sed adiuuatur & seruatur arbitrium: ut in quo infirmitatem homo habuit, in eo habere incipiat sanitatem: in quo errabat, eodem in viam redeat: in quo caecus fuit, in eo accipiat lumen, & ubi fuit iniquus seruiens immunditie & iniquitati ad iniquitatem, ibi gratia preventus atque adiutus seruius iustitie in sanctificationem. Ecce & hic nihil aliud ad con-*

Fulgent. lib. de incar. c. 11.

A cordiam postulat, nisi ut actio non minus bona quam mala, ab eadem voluntate proficiatur. Sic enim efficaciter probatum putat, gratia humanum arbitrium non esse sublatum, quemadmodum tolleretur, si gratia hominem inuitum violentè cogeret. Eodem modo Petrus Diaconus cum ceteris ex Oriente Romam destinatus, concordiam liberi arbitrij cum tractu gratie se intelligere proficitur, quando ad S. Fulgentium scribit, quod hominem Pater ad veram attrahit libertatem **NON VIOLENTA NECESSITATE**, sed inuadendo suavitatem per Spiritum S. Ut videlicet quemadmodum premiserat falsa libertas voluntatis per gratiam ab occupationibus humanis auersa, posset ea cogitare & desiderare quae pertinent ad vitam aeternam.

In lib. Pet. Diacon. ad Fulgent. c. 6.

CAPVT XII

Sanctus Gregorius, Beda, Sanctus Anselmus.

SE D quid pluribus opus hac de re, post tam denfam testimonio omnis generis grandinem, quam Augustini, Prosperi, Fulgentij, trium videlicet intergerimorum gratia defensorum scripta subministrarunt? Quod si tamen ceterorum Latino-rum excutere monumenta liberet alicui aut vacaret, usque ad aetatem Scholasticorum, ne unus quidem arbitror, inueniendus est, qui aliter gratia influxum cum libertate conciliari, quam Aug. Prosp. & Fulgent. fecit hoc est, quia non sola gratia facit opus, renitente, in vita, coacta voluntate, nec arbitrium instar trunci agitur aut vi necessitatis cogitur, sed gratia facit, ut etiam liberum arbitrium aliquid agat, & voluntario motu feratur in bonum. Ad me quod attinet, quotquot antiquiores hac de re tractantes videre potui, istum & non alium salvanda libertatis & concilianda cum gratia modum tetigerunt.

A Quod nihil est aliud quam quod praedestinatio per gratiam quam largitur voluntati, non cogit eam, sed facit ut per eam ipsa voluntas opere-tur, & mereatur, & preces fundat Deo, & ita quod praedestinatum est, impleatur.

Sanctus Anselmus inter Scriptores acutiores non postremus, tam gratiae quam concupiscentiae motus, ita cum libera voluntate conciliat, ut utrobique expers coactionis maneat: *Quoniam, inquit, voluntate quies ad id quod indeclinabiliter vult, trahitur vel impellitur, non inco-uenienter trahere vel impellere dicitur Deus, cum ta-lem voluntatem dat, in quo trahitur vel impulsa nulla violentiae necessitas, sed acceptae bonae voluntatis spon-tanea & amata tenentur.* Et in lib. de libero ar-bitrio, explicans quomodo tentationis vche-mentia cum libertate consistat: *Nemo illam (iustitiam) deserit nisi volendo. Si ergo inuitus dicitur volens, nemo deserit illam inuitus. Ligari enim potest homo & inuitus, quia volens, potest tor-queri inuitus, quia nolens potest occidi: velle autem non non potest inuitus, quia non potest velle nolens velle nam omnis volens ipsum suum velle vult. Et infra Quomodo itaque non est libera voluntas, quam aliena potestas sine suo assensu subicere non potest? Vbi paucis nervosisq; verbis ipsissimam radicem tetigit, quam omnes isti quos allegavimus anti-qui Scriptores respexerunt; ut ideo liberam voluntatem esse decernerent, quia cogi, quia domari, quia seruitute deprimi, quia subiugari aliena potestate, sine proprio suo assensu & ar-bitrio, quo probet id quod acceptandum aut sequendum fuerit, nullo pacto potest. Unde iterum infra declarat se patefecisse: *Omnem rem libera esse, ab ea re a qua cogi non volens aut prohiberi non potest. Et, Quod tentatio rectam voluntatem non nisi volentem aut ipsa rectitudinem prohibere, aut ad id quod non debet, cogere potest, ut illam velit. & istud vult. Cum ergo vincitur, non aliena vincitur potestate sed sua. Impugnare namq; potest inuitam voluntatem, expugnare nequit inuitam. Quae omnia eviden-tissime demonstrant, non aliter Anselmi judi-cio, praedestinationis, & gratiae, & tentationis motus cum libertate conciliandos, nisi quia voluntatem non inuitam cogunt, sed faciunt, ut ipsa**

Ansim. lib. Cur Deus homo c. 10

Lib. de lib. arb. c. 5.

ibid. c. 6.

In primis sanctus Gregorius Magnus in libris moralium, cum exponere vellet, quo pacto S. Paulus diceret se plus omnibus laborasse & mox adijceret: *Non ego autem sed gratia Dei mecum, sic ista duo in concordiam adducit: Non enim diceret mecum, si cum preveniente gratia subsequens liberam arbitrium non haberet. Ut ergo sine gratia nil esse ostenderet, ait: Non ego. Ut vero se cum gratia operatum esse, liberum arbitrium demonstraret, adiunxit, sed gratia Dei mecum. Nempe nihil omnino aliud ostendit, quam Augustinus clarius dixit, liberum arbitrium operante gratia non fuisse perditum aut extinctum, sed simul aliquid cum gratia esse operatum.*

lib. 16. mo. ut. c. 11.

Post sanctum Gregorium Venerabilis Beda si iam coactionem tollit a gratia & praedestinatione, ut cum libero arbitrio coherere posse credatur: *Praedestinatio Dei, inquit, nulla vi cogit nos ad bonum vel malum &c. Et inferius: Sicut ergo praedestinatio ad mortem non cogit malos, ut pereant; sic etiam praedestinatio ad vitam non cogit bonos, ut salventur. Sed cum Dominus bonos ad vitam praedestinavit, ita eos praedestinavit, ut ipsa sua praedestinatio meritis & precibus nostris obtinatur.*

ibid. lib. pref. variis

ut ipsa suo quoque proprio motu & consensu aliquid velit, & ut arbitrium gratiam impetantem sua consensione subsequatur. Quod alio in loco apte expresse: *Notandum quod superius dicitur agere aliquid in nobis, sine nobis, ut subsequente quoque nostro libero arbitrio, bonum quod iam appetimus agat nobiscum; non videlicet sola gratia*

quasi voluntate instar lapidum careremus, iuxta quod Apostolica verba: *Gratia Dei mecum, explicanda subiungit: Non enim diceret (mecum) si iam preveniente gratia subsequens liberum arbitrium non habeat. Quae verba ex sancto Gregorio desumpta sunt.*

CAPVT XIII.

Sanctus Bernardus, & amici eius duo, Hugo & Richardus de sancto Victore.

SANCTVS Bernardus, Anselmo pane coetaneus, hanc ipsam concordiam gratiae tentationisq; cuiuslibet quantumcumq; potentis cum libertate voluntatis, ex professo docet. Nam illas proferens Scripturas: *Nemo venit ad me nisi pater meus traxerit eum. Trahit me post se: Compelle intrare: Invocatio aliam legem in membra meo capio. Quae libero arbitrio videntur afferre praedictum & omnes gratiae & libertatis conditiones torquent, ita loquitur: Profecto quarecumq; compellere vel trahere videtur ad salutem benignus pater, nullum tamen in dicit salute dignum suum ante non praebent VOLUNTARIUM. Hoc quippe intendit eum trahere aut percutit, ut faciat VOLUNTARIOS, NON SALVET INVITOS: quatenus dum de malo mutat voluntatem in bonam, transferat non auferat libertatem. Ecce habes libertatem voluntatis cum gratia concinentem, quia gratia facit voluntarium, non salvat invitum. Quod ut manifestius patefaceret, confessum addit: *Hae omnia putari possunt COGERE VOLUNTATEM & praecipere libertatem. Et quomodo igitur non praecipunt? Quia, inquit, quantumlibet quis intus forsitan tentationibus urgeatur libera profecto semper, quantum ad arbitrium spectat, voluntas erit libera quippe de suo nihilominus consensu iudicabit. Hoc est, ipsa iudicabit se esse quae consentiat, & non alium quempiam de se, quasi in vita consentire cogeretur. Nam statim apertius istam libertatem, tanquam coactionis immunitatem explicat: *Quid ergo? Forte dissoluta est tota superior assertio de libertate voluntatis: quia nimirum inventa est cogi potuisse voluntatem? Docuerat enim prolixissime, & constantissime voluntatem esse semper liberam, tam in bono quam in malo, tam sub gratia quam sub peccato, quia expers est violentiae cogentisq; necessitatis. Respondet igitur isti in interrogationi sua: *Est plane, supple dissoluta tota ista superior doctrina mea, sed si cogi ab alio potuit, quam a seipsa. Quod si sese ipsa cogit, compulsa & compellens, ubi amittere sibi, & recipere visa est libertatem. Vim quippe quae ipsa sibi inveniit a se percussit. Porro quod a se voluntas percussit ex voluntate fuit. Quod ex voluntate fuit, iam non ex necessitate (scilicet coactionis, quasi involuntarium esset) sed voluntarium fuit. Si autem voluntarium & liberum. Et in alio eiusdem libri loco: *Quomodo ad bonum conversus per gratiam humana voluntatis consensus, eo libere bonum, & in bono liberum hominem facit, quo voluntarius efficitur non invitus pertrahitur: sic sponte devolutus in malum, in malo in inobedientiam non laborum quam spontaneum constituit sua utiq; voluntate ductum, non alius deo tractum, ut*****

A malus sit. Cuiusmodi sententijs plenus est ille totus Bernardi liber, utpote qui ex professo de ista libertatis nozione scriptus est. quia libera voluntas dicitur, quia nulla vi cogi potest. Quae de te vide loca plurima, quae quando de natura liberi arbitrii tractabamus, allegavimus. Hinc Bernardus generaliter: *ipsam voluntatem quae impossibile est de seipsa fieri non obedire (nemo de gratia, nisi quippe non vult quod vult, aut vult quod non vult) si salva, etiam impossibile est suam privari libertate. Et tunc iam: Potest quidem mutari voluntas, sed non nisi in aliam voluntatem ut non quam amittat libertatem. Tam ergo non potest praevariilla, quam nec seipsa. Et iterum: Deque enim ad liberam arbitrium, quantum in se est, pertinet, aut aliquando pertinet posse vel sapere, sed TANTVM VELLE: nec potentem facit creaturam (ut videlicet possit quibuslibet motibus vehementissimorum affectionum sive bonorum sive malorum resistere) nec sapientem, sed tantum volentem. Non ergo si potens aut sapiens, sed tantum si volens esse desierit, liberum arbitrium amississe putanda erit. Vbi enim non est voluntas, nec libertas. Non dico si velle bonum, sed si velle omnino creatura desierit, fatendum sine contradictione, ubi iam non est voluntate bonitas, sed ipsa ex toto voluntas perijt, etiam libertas perire arbitrium. Ecce a fundamentis tactam radicem liberae voluntatis, sive sub gratia, sive sub concupiscentia quantumcumq; laxaverit permanentis. Semper enim velle permanet, sine gratia, sive concupiscentia istud velle operetur, nec apte libertas destruitur, quam funditas ipsum velle tollatur. Vbi vides etiam thimeram illam distatam, quae Recentiores aliquos in errores Christianis intolerandos compulsi. Putant enim, quod & Pelagianorum dogma capitale fuit, voluntatem hoc ipso quo libera est, quibuslibet motibus sibi ineluctabilis dominari ac resistere sua libertate posse. Quod Augustinum tanquam paradoxum, Christiana gratia ex diametro contrarium, certissima Scripturarum autoritate contrivit. Bernardus vero etiam radicem excindit; quia libertas voluntatis non potentem, ut quibuslibet motibus resistere, & ut Iulianus loquitur, leges dare possit sed tantum volentem facit, ut sive ex infirmitate cesserit, sive gratia iuvante repugnaverit, semper maneat ei velle salvum, neq; quicquam velle vi seu violentia compellente, quasi in vita cogatur. Sic enim, ut Bernardus ibidem expresse docet, voluntas simul velle & nolle fingetur. Quod cum perspicue sit impossibile, impossibile est etiam, ut per quemcumq; gratia torrentem, tam si tanta abundantia voluntatem inundaret, quantam in coelo clara Dei visio largi-*

In Ep. 1. ad Cor. 15.

Lib. de grat. lib. arb.

Lib. de grat. lib. arb.

Ibid.

Ibid.

In Ep. 1. ad Cor. 15.

Lib. de grat. lib. arb.

Lib. de grat. lib. arb.

Ibid.

Ibid.

Jargietur, voluntatis libertas violetur. Semper enim ipsa erit quae volent, & hoc ipso libere volent, quia quamdiu rationis usus viget, aliter nisi libere, velle non potest. Quod tanta claritate, constantia, instantiaq; S. Bernard. tradit, quasi ex professo Recensitores alius genus libertatis & concordiae cum divina gratia aut alijs quibuscumq; motibus introducentes expugnare niterentur. Quisquis mihi forte non credit, ipsum legat, ipsum terat, & videbit me nihil hyperbolice, sed sinceram veritate protulisse. Quae quidem ad amulsum ex Aug. scriptis, tanquam ex Magistri sui & Magistrorum omnium Coryphaei, doctrina S. Bernardus expressit, cujus etiam verbis propterea quibusdam in locis usus est.

Hugo de S. Victore, Bernardus perquam amicus & coetaneus, doctrinam ejus usq; ad ipsa plerumq; verba secutus est. Qui cum nullam agnoscat aliam arbitrij libertatem, quemadmodum fuisse & evidenter ex ejus operibus demonstravimus, non potest etiam aliam gratiae & liberi arbitrij concordiam agnoscere, nisi quia quantumcumq; gratia voluntatem efficaciter trahat, semper motus ejus manet voluntarius & ex parte violentiae cogentisq; necessitatis, & proinde liberi: idq; non solum in hac vita, sed etiam in caelo. Quae de re loquitur in hunc modum: *Libertum itaq; arbitrium ex eo dicitur quia est voluntarium. Quod enim boni Angeli non possunt esse mali, non facit necessitas, sed confirmata per gratiam voluntas. Quae in mali non possunt boni esse, non facit ulla coactio, sed voluntas obviata in malo.* Et in alio loco: *Inde non dicitur libertum arbitrium (quod scilicet in utramq; partem possit flexi) sed libertum, id est voluntarium: & boni non necessitate cogente, sed libera voluntate a malo abstinere, & similiter & mali a bono &c.* Quo nihil clarius dici potest, ut intelligi possit, gratiam qualemcumq; quae etiam immutabiliter velle facit bonum, libertum relinquere voluntatis arbitrium, quia libere, nulla necessitate coactionis ferri facit in bonum, seu, ut Aug. & Prosper. locuti sunt, quia gratia non alienat opus a nostra voluntate, non de nobis quasi dormientibus & in vitis operatur, quasi alius de nobis velle, aut quasi nos non vellemus aut cureremus, sicut fingebant Pelagiani, sed facit ut & nos velemus, ut nos curamus ut nos faciamus, efficiendo videlicet ipsum nostrae voluntatis assensum, quia inquit

unt, virtus volentium nulla est, & si cogitur voluntas, jam non vult.

Richardus de S. Victore doctrinam S. Bernardi & Aug. accuratissime in ista concilianda libertatis & gratiae ratione tradidit. Non enim ullam prorsus agnoscit aliam, nisi quia gratia non violentem cogit voluntatem, sed facit ut ipsa voluntas velit: *Libertatis est, inquit, quod consensus eius (voluntatis) extorqueri vel cohiberi (per violentiam) non potest. Potest enim consentire vel non consentire aspirationi divinae (hoc est gratiae Dei) similiter & suggestioni diabolicae, utrumq; quia ex libertate, neutrum oportet ex necessitate. Vis scire ex qua necessitate? audi sequentia: Aliud itaq; est habere libertatem & aliud est habere potestatem, libertatis est quod ad ali. quod volentem cogi non potest. Privatio autem potestatis quod ad aliquid boni faciendum sufficiens non est.* Sic igitur conciliat Richardus efficaciam gratiae cum libertate voluntatis, quod quantumcumque fortiter operetur, non cogit voluntatem nec extorquet consensum, sed efficit, ut ipsa voluntas ultronee & sponte velit atq; consentiat. Nam sententia ista apud Richardum saepe frequentatae sunt. *a Bonum posse est vere posse, sicut cogi non posse est vere liberum esse: b Si nulla violentia arbitrium potest sua privari libertate, constat illud summam libertatem habere, c Miranda arbitrij libertas ab alia cogi non posse, d Illud in potestate est quod pro arbitrio voluntatis fieri vel praetermitti potest: Illud in libertate habemus ad quod aliena violentia cogi non possumus: e Aliud est magnum posse, aliud liberum esse &c.* Potestatis est quod bonum facere possumus, quamdiu id facere valemus. Libertatis est quod ad nullum seu bonum seu malum inviti cogi possumus. Vbi vides, quod etiam dilucide aliquoties tollit ansam erroris illius, ex quo minus perspicaces imaginantur, hoc ipso quo aliquis liber est voluntate, continuo etiam habere potestatem. Quod & gentiles Philosophi & Pelagianos, & non paucos nostrae & praeteritae aetatis Scholasticos, in controversijs de divina gratia transverfos egit. Libertas enim hoc efficit, ut impossibile sit cogi voluntatem sive ad bonum sive ad malum, sed ipsa sponte illud consensu suo voluntario amplecti debet, potestas autem, ut illud etiam re ipsa facere possit ad quod cogi non potest, quae Richardus diversis locis & Bernardus latius prosequuntur:

Richard. p. 1
tract. 1. de
statu liber
hominis c. 13

a Ibid. c. 10.
b Ibid. c. 23.
c Ibid.
d Ibid. c. 33.
e p. 1. de erro
dit. inter.
hom. c. 30.

Hugo de S.
vitate in
summa sent.
lib. 3. c. 9.

Ibid. 2. c. 4

CAPVT XIV.

Magister Sententiarum, Alexander Halensis, Guilielmus Parisiensis.

MAGISTER Sententiarum Petrus Lombardus eandem prorsus concordiam gratiae & liberi arbitrij ex professo docet. Nam lib. 2. Sententiarum Distinct. 7. sic loquitur: *Dicimus quod boni tanta gratia confirmati sunt, ut nequeant fieri mali: & mali in malitia obdurati adeo obdurati sunt, ut non valeant fieri boni. Et tamen utriq; habens liberum arbitrium, quia & boni non aliqua cogente necessitate, sed propria & spontanea voluntate per gratiam quidem ad bonum eligunt, & malum respuunt: & mali similiter spontanea voluntate a gratia desistunt bonum vitant & malum sequuntur. Nec aliam sane concordiam docere potest, ut qui ex professo tra-*

dit libertatem arbitrij in eo sitam esse, quod nunquam cogi possit (ut suo nos loco latius vidimus, & omnes ejus antiqui Commentatores exposuerunt) & arbitrium beatorum tanto esse liberius, quanto ad bonum pronius est, quod nihil aliud est quam, quantum gratia potentius in eo operatur, eo magis proprio judicio & voluntate & sensu appetit quicquid appetierit.

Alexander de Hales eundem ipsum conciliationis modum tradit. Nam in p. 2. de Angelorum voluntate loquens, quae propter vehementiam divinae delectationis claritatemq; visionis immutabiliter diligunt Deum, cum sibi ex Bernardo objecisset, quod ubi necessitas est, non est

Ibid. dist. 29.
Vide sup. l. 6.
de grat. Chri
st. cap. 7. c. 20

legit. l. 1
p. 7.

Vnde alio in loco tradit exertissimè necessitatem coactionis repugnare libertati, non necessitatem qua oritur à dissonante intrinseco. Nec necessitatem inevitabilitatis: quia, inquit, dicitur liberum, non quia sic velit hoc ut possit velle eius oppositum sed quia omne quod vult, appetit ad sui ipsius imperium, quia sic vult aliquid ut velit se velle illud, & ideo in actu volendi seipsum movet, & sibi dominatur, & pro tanto dicitur liberum, quamvis immutabiliter ordinetur ad illud. Quæ manifestissime clamant gratiam quantumcumque efficacem, etiam talem qualis in cælo cum summa delectatione cabitur, nullo modo tollere, Bonaventuræ iudicium, libertatem, quia non tollit voluntatem, hoc ipso videlicet quo eam non cogit aut invitam rapit, sic enim diligit Deum, ut velit se diligere, &

A ideo in actu volendi seipsum movet & sibi dominatur, & pro tanto dicitur liberum ut jam audivimus.

Hoc ipsum Ioannes Scotus ex professo docet, dum claris verbis tradit, necessitatem volendi consistere cum libertate volendi, quia inquit, voluntas propter firmitatem libertatis suæ sibi ipsi necessitatem imponit in elevando actum & in perseverando sive figendo se in actum. Hinc ulterius tradit voluntatem semper servare modum causandi liberè atque impossibile esse, ut ab ea ille modus ulla potestate tollatur, ut alibi latius declaratum est. Quæ satis ostendunt, qualiscumque gratia voluntati immittatur, non aliam posse actionem sequi nisi liberam, hoc in quo effectio voluntatis.

Quælibet
160

Vide dist.
ex sero sibi
6. de gratia
Christi. Sals
1625

CAPVT XVI.

Henricus à Gandauo, Richardus de Media villa, Marfilius.

Henricus à Gandauo non minùs evidenter tradit libertatem arbitrii, in experte coactionis motu exerti: in enim, inquit, & omnis rationalis & intellectualis naturalis liberi arbitrii sive libera voluntatis est, quia voluntas rationalis cogi non potest. Et iterum: in hoc consistit ratio libertatis, quod nulla coactio potest impedire, quin in bonum vergat si velit &c. ut latius alibi diximus. Vnde concludit voluntatem esse liberissimam in beatis itemque moveri ex se libertate & immutabili necessitate respectu finis omnem rationem boni continentis. Quis igitur non videt quæ concordia gratiæ cum libero arbitrio ex tali doctrina consequatur?

Richardus de Media villa instanter docet, ut alibi patefecimus, liberam dici voluntatem, quia cogi non potest, hanc libertatem esse inanimabilem: consequenter omnis actus inanimatus esse actus liberi arbitrii: Beatos libere manere ceterosque eligere perseverantem in fine, sicut Sanctus Thomas assererat: Angelos non obstantem necessitate liberè in motu dilectoris Dei movere se, quia non est necessitas coactionis. Denique talem necessitatem quæ est ex perfectione bonitatis non tollere rationem meriti in viatore. Quid uberius, clarius, ac satius expectari possit, ut sciamus gratiam non aliter cum libertate voluntatis copulandam, nisi quia non cogit voluntatem, sed facit eam velle voluntario ideoque libero motu quo vult se velle, & ita se movet, ac dominatur sui? nulla quippe gratia huius vitæ vehementissimam illam efficaciam cælestis delectationis, quæ libertatem salvam esse finit, juxta Richardum, ulla ex parte aquare potest. Eodem prorsus modo hoc ipsum asseruit Thomas de Argentina latè docens, arbitrium essentialiter esse liberum, hoc ipso quo implicat illud cogi. Ex quo concludit

A alibi; necessitatem coactionis tollere rationem meriti, non autem necessitatem immutabilitatis proventem ex perfectione virtutum, sed augere. Et de Christi Domini libertate qui in omni actu erat determinatus ad bonum, multo magis quam quilibet viator, per gratiæ efficaciam ad agendum determinatur, sic rem decidit Agens naturale non prohibetur à merito ex hoc quod est determinatum ad unum, sed ex modo determinatum est contra quædam necessario & non voluntarie tendit in illud unum, sed Christus & quilibet in gratia confirmatus, licet determinate tendat in bonum, tamen voluntarie & liberè tendit in ipsum. Huiusmodi enim determinatio non minuit voluntatem & libertatem, sed potius auget, & ideo talis determinatio non repugnat merito. Cui jam non asertissimum est, non aliam eum agnoscere libertatis cum gratia efficacissima conciliandæ rationem, nisi quia gratia dum facit determinatissimè, suavissimeque, nullo modo cogere sed ad volendum potius inclinare, ideoque potius augere, quam minuere voluntatem? Quo nihil Augustino, Prospero, Fulgentio, Bernardo magis consentaneum excogitari potest.

B Marfilius de Ingen consentit ei ad amul-

C sim similiter omnino docens, voluntatem essentialiter esse liberam, ita ut impossibile sit, libertatem auferri à voluntate etiam per omnipotentiam Dei, quia est sua libertas: camque esse libertatem à coactione. Denique ex eo concludit, per actum necessarium neminem mereri si est coactus; sed si est tantum inevitabilis per gratiam in bono confirmantem posse esse meritorium; atque huiusmodi fuisse opera Christi. Quæ perspicue clamant, gratiæ, quantumcumque potentis operationis, non lædere libertatem, quia non cogit voluntatem, sed eam suaviter velle bonum facit.

in 3. dist.
120

4. 3.

Marfilius
in 7. q. 16
1625

CAPVT XVII.

Zozymus Papa, Celestinus, Trident. eandem concordiam definierunt.

Quid jam opus minorum gentium Scholasticos curiosè lustrare, sensumque quem de concordia gratiæ & liberi arbitrij tenuerunt patefacere, si capita familiarum celeberrima modum istum tanta confessione tradiderunt? Nec enim puto facilè reperiri posse Scholasticorum opinionem ullam in uniuersa Theologia, in qua majori cõcordia S. Augustini, Prosp. Fulgent. Bernardi, & quotquot Augustini a tate secuti sunt P. sententiis explicauerint ac secuti sint.

Itaque hanc ipsam concordiam gratiæ cum libero arbitrio etiam Apostolica Sedes, & ipsa Concilia Ecclesiæ generalia contra Pelagianos, & alios veritatis hostes, qui libertatem extinguere per operationem gratiæ arbitrati sunt, uertissimis uerbis expresserunt ac canonica auctoritate sanxerunt. Nam Zozymus Papa in epistola circulari, quam ad uniuersos totius Orbis Antistes misit, ita loquitur, eadẽdo Pelagianos Apostolica auctoritate damnauit: *Ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda factum: quotquot enim spiritu Dei aguntur, bis in se habent Dei, ut nec nostram sentiamus deesse arbitrium, & in bonis quibusque ac uoluntatis uariis singulis motibus, magis illius ualere non debemus auxilium. Quam epistolæ istius partem etiam Celestinus Pontifex tanquam Catholicæ fidei dogma continentem, ad Antistes Gallos misit. Quis uero non uideat illam in ea libertatis gratiæque concordiam tradi, quam ex Augustino hauserat, quamque tam operose ex ipsius & antiquioribus monumentis demonstrauimus? Nempe quod gratia facit ut arbitriũ non otiosè quiescat quasi alius de nostra uoluntate uellet & ageret, sed ipsum arbitrium aliquo suis motibus uelit & agat. Hoc enim significant illa uerba: *Et boni aliquid agant: & illa: ut nec nostrum sentiamus deesse arbitrium, sicut Pelagiani calumniabantur.**

Post Zozymum Papam eandem concordiam rationem S. Celestinus Pontifex, grãui illa & celeberrima ad Gallos, epistola ceclarauit ac docuit. Cum enim dixisset per Deũ fieri aliquid boni uelle incipiamus & facere, statim gratiam cum arbitrij libertate cõciliat Pelagianorum calumnias intuenso & iugulando: *Quo utique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium sed liberatur, ut de tenebroso lucidum, de prauo rectum, de languido sanũ, de imprudente sit prouidum. Quod nihil aliud est quam si diceret, nõ aufertur liberum arbitrium, sed magis fit liberum, quia cum ante tenebris oblitum improvidè uellet prauum, nunc prouidè uult rectũ ac bonum. Nam statim hoc explicans manifestius: Tanta enim, inquit, est erga omnes homines bonitas Dei ut nostra uelit esse merita, quæ sunt ipsius dona, hoc est, ut nos uelimus & agamus hoc ipsum quod ipse per gratiam donat ac facit. Nam rationem apertissimam istius conciliationis as-*

signans: *Agit quippe in nobis, ut quid uult & uelimus & agamus; nec otiosa esse in nobis patitur quæ exercenda non negligenter donauit, ut & nos cooperatores sumus gratiæ Dei. Quod est istud, nisi id quod tam instanter contra hostes gratiæ clamabat Augustinus, nos uolumus, nos operamur, arbitrium non nihil agit, non sicut de lapicibus insensatis Deus edificat domum, & similia, quæ latius recensuimus?*

Sed sacrum Concilium Tridentinum tam euidenter hanc ipsam conciliandam gratiam, & liberi arbitrij rationem tradidit, quasi hoc ipsum summo episcopo suo, & sancti Augustini & Celestini doctrinam ipsi sepe uerbis exprimeret. Cum enim docuissent iustificationis exercitum à praesente Dei gratia sumi, quæ maximè sentier Pelagianis displicuit, eodẽ quod praesentissimum libertatis interitum asserere uideretur, mox libertatem saluam permanere testatur illis uerbis: *Ut eadem gratia libere assentiendo & cooperando disponatur ad suam iustificationem, hoc est, ut non uelut exanimis nihil agant, & gratia quasi uolenter cogenti totum negotium relinquatur, sed ipsi assentiendo & cooperando simul aliquid agant. Hunc enim suum sensum statim aperit luculentius: ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neq. homo ipse nihil omnino agat, in praerogationem illam recipies quippe qui illam & abire potest; neque tamen sine gratia Dei mouere se ad iustitiam coram illo libera sua uoluntate potest. Vbi nulla prorsus alia explicatur gratia & libertatis concordia, nisi illa quam semper Augustinus docuit, nempe quod nec homo nihil omnino agat instar trunci se habendo, & tamen gratia praestet ut agat. Verba quippe Concilij sunt ipsissima uerba sancti Augustini, quibus ipse Pelagianos destrui conuerentes liberum arbitrium, saepe suffocauit. Nam in libro de correptione & gratia, cum obiectum fuisset ab eis qui non putabant gratiam cum libertate consistere: *Et quid nobis predicatur & c. si hoc nos non agimus, sed id uelle & operari Deus operatur in nobis? Respondet Sanctus Augustinus: Agunt ut agant, NON UT IPSI NIHIL AGANT. Et in libro de gratia Christi: Non quia nos non uolumus, aut nos non agimus. Et sermone 13. de uerbis Apostoli, Dicit aliquis mihi; ergo agimur non agimus: & mox reponit: Imo & agis & ageris. Item, & tu ipse ALIQUID AGIS. Nemo adiuuatur si ab ipso NIHIL AGATUR. Non enim adiuuatur est ille si NIHIL AGATIS. Et in libro de perfectione iustitiae: Non quia hoc sine uoluntate nostra agitur, quia non adiuuatur NISI QUI ET IPSE ALIQUID AGIT. Et tractatu quarto in epistola Ioannis: SINIHIL AGIS, quomodo ille adiuuatur? Et in libro de gratia & libero arbitrio: Ne putetur nihil ibi facere ipsos homines per liberum arbitrium. Et in epistola centesima quinta: Neque enim & hoc ita fit de nobis, tanquam nihil facientibus nobis.**

Et in

Zozymus in Epist. circulari qua extat apud Prosp. lib. cont. Collat. cap. 1. & in libello Petri Diaconi & in epist. Celest. ad Gallos.

Celest. in epist. ad Epist. Gallos c. 11.

Et in fragmentis sermonum: *non sic ut profusus nos nihil agere velimus.* Quibus omnibus testimonijs tam dense repetitis conciliatione gratiæ cum libera voluntate non otiante non nihil agente, ut Pelagiani querebantur asseruit, & Concilio Tridēntino eandem ipsam, tanquā veram & genuinam gratiæ & libertatis concordiam ulque ad ipsissima verba præcinuit. Hæc ergo Cōcilium voluit quod Augustinus sexcentis locis præformauerat; gratiā quidem tangere cor hominis, non tamen propterea hominem quasi vi gratiæ tantum ageretur, nihil omnino agere, vel *inspiratiōnem illam tantum recipere, quasi passiuē tantum haberet se, sicut ille qui cogitur, sed reuera aliquid agere, utpote libere assentiendo & cooperando.* Quod ex opposito probat, quia *inspiratiōnem illam etiam abijcere potest;* quod signum est eum non se habere merè passiuē, sed potius voluntate suā approbare, & assentire, sicut improbare posset ac dissentire si vellet.

Eundē omnino conciliandi modū etiam in canone 4. disertissimis verbis tradit, quādo exserte damnat eos qui dicunt: *liberum arbitriū à Deo motū & excitatū nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti; neq; posse dissentire si velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, merè, passiuē se habere.* Nam & istæ fuerūt querimonie Pelagianorum aduersū Augustinum à Lutherō in dogma cōuersæ, & ab Augustino quoq; iam olim liberū arbitrium cum gratia conciliante damnatæ. Nam cōtra huiusmodi pestilentia clamabat in concione Sanctus Præsul: *Sed non sic ut dimitramus nos & quomodo agri iacemus supini & dicamus, pluit Deus esca super facies nostras, ut profusus nihil agere velimus, & cum esca cōpluta fuerit super os nostrum, dicamus etiam Deus glutiat de nobis.* Nonne dānat illud ipsum quod Concilium damnat, *hominem nihil omnino agere, merè, passiuē se habere?* Quid est enim Deū glutire de nobis, nisi Deum totum agere nihil agētibus sed merè passiuē se habētibus nobis? In alio loco etiam rei exanimis mentionem contra Pelagianos, id fieri suspicantes facit: *non sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis in quorum natura rationem voluntatemq; non condidit salutem nostram Deus operatur in nobis, & alibi interentibus Pelagianis ergo agimur, non agimus consecutionem negat Augustinus & rationem dat* *Neque enim templum suum sic de vobis adificat quasi de lapidibus, qui non habent motum suum: levantur ab structore ponuntur. Non sic sunt lapides vivi dicimini sed currite vos &c.* Quæ omnia manifestissimè demonstrant Concil. Tridentinum ad amissum eandem omnino concordiam gratiæ & liberi arbitrii tetigisse, quam Augustinus, Romani Pontifices & omnes veteres gratiæ defensores unanimi consensu tradiderunt. Nam quod Cōcilium addit *arbitrium vocanti Deo posse dissentire si velit,* itemque hominem *inspiratiōnem sic recipere ut illam & abijcere possit,* etiam Augustinus admittit; non tamen unquā in uniuersis operibus eius extat vestigiū, quod in ista miserabili potestate vel potius infirmitate dissentendi, & abijcendi inspiratiōnem si

A velit, libertatem arbitrii collocauerit. Hoc enim oritur in hac vita, non ex natura libertatis arbitrii, sed ex instabilitate quam habet in bono. Vnde in caelo ubi arbitrium erit liberrimum, eò minus inspirationem Dei abijcere poterit, quò liberiori motu is Dei dilectionem rapietur. Itaque si etiam in hac vita Dei inspiratio tam stabiliter ac delectabiliter Deo operante inhaeret voluntati, ut eam non posset abijcere, felicissimum, fortissimū, liberrimumq; merito diceretur atq; esset arbitriū. Tunc enim verè per gratiam Dei haberet eam quam S. Augustinus tantopere extollit, *liberrimam, fortissimam, inuictissimam, perseverantissimam voluntatem.* Tunc verè *acciperet gratia libertatem & ut perseveraret delectabilem, perpetuam & insuperabilem fortitudinem.* Tunc vere si

B eret id quod infirmitati humanæ seruatiū esse tradit, *ut diuinā gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur,* nunquam enim tam indeclinabiliter agitur, quā cum non potest voluntate dissentire gratiæ Dei. Sed hoc in tanta perfectione, est alterius vitæ privilegium, quod si daretur etiam in presenti exilio, non violaret, sed summè perficeret arbitrii libertatem. Arbitrari quippe quod perfectio gratiæ arbitrii libertatem destruat, stultitia singularis est. Concilium igitur istius potestatis abijcendi, ac dissentendi meminit, non ut in eo libertatem arbitrii sitam traderet (quod veris gratiæ defensoribus & intellectibus inauditum paradoxum est) sed ut ostenderet ex contrario, arbitrium sub gratia non nihil omnino agere non veluti inanime quoddam, non merè passiuē se habere, sed aliquid agere instar rei animatæ, instar rei actiue se habentis, motum quoque & vitam & consensum suum habere utpote quod motu opposito inspirationem abijcere posset, eique dissentire si vellet. Nam istud, *quippe qui illam & abijcere potest,* quod idem est cum illis alijs verbis, *posse dissentire si velit,* tanquam ratio assignatur à Concilio doctrinæ immediate præcedentis, quā dixerat *quod homo ipse non nihil omnino agat inspirationem illam recipiens.* Nam quasi diceretur, unde istud probas? Quippe inquit, *qui illam & abijcere potest.* Quali diceret, hoc est argumētum infallibile, quod homo nō nihil omnino agat velut inanime quoddam, nec merè passiuē sese habeat instar eius quod violentiā extrinsecus illatā cōpellitur, quia id quod recipit potest etiā abijcere, seu dissentire si velit.

D Nam quæadmodum ista duo, *inspiratiōnem recipere, & assentiri Deo excitanti atq; vocati, idem sunt; ita quoq; idē sūnt, inspiratiōnem abijcere posse, & Deo vocati posse dissentire si velit.* Id enim ipsum quod in capite 3. per modū doctrinæ generalis Concilii tradiderat, hoc in can. 4. per modū regulæ fidei sub anathemate credendū sancit. Itaq; posse dissentire Deo excitati & vocati, est posse inspiratiōnem eius abijcere; & è cōtrario Deo vocati assentiri est aliquid agere, & inspirationem Dei recipere. Neq; enim ibi agitur de qualibet actione sub gratiā, vel qualibet receptione, sed de morali quæ exercetur,

Trid. Sess. 6. can. 4.

Aug. in serm. 1. serm.

ib. d. 1. per. 1. can. 5.

Serm. 13. de viri. Apo. 1. ca.

Lib. de corp. & grat. 3.

ibidem

ibid.

non tam sentiendo inspirationem atque vocationem, quam consentiendo. Quosane pacto huiusmodi receptionem & abiectionem inspirationis seu vocationis Dei etiam recentio-

res intelligunt. Iste itaque est verus & genuinus Concilij sensus toti textui, totique antiquorum Pontificum & gratiae defensorum doctrinae vndique consentaneus.

CAPVT XVIII.

Epilogus Probationum praecedentium.

Hec itaque sunt quae de Pelagianis aduersus gratiam Dei murmurantibus, ac Catholicis pro libero arbitrio respondentibus, & pro concordia utriusque fatigentibus, reperire in scriptis eorum potui. Quae quidem pro captu meo tam perspicua sunt, ut homini sanae mentis, & cui oculus ille quo videtur veritas, necdum libidine contentionum excaecatus est, nullum relinquat amplius ambigendi locum, quid Pelagianis in Christi gratia quasi liberum arbitrium extinguente displicuerit, & quo pacto defensores eius ad querelas aduersantium sopiendas, veramque gratiae & liberi arbitrij concordiam conciliandam esse censuerint. Pelagianos enim, cum audirent, nihil esse quod non gratia Dei in nobis operaretur; mordebat unice, quod per gratiam Deus sine nobis, sine nostra voluntate, & proinde nobis inuitis ac reluctantis bonum in nobis operari, ipsique proinde non nobis, utpote quiescentibus praemium deberi videretur. Hunc enim sensum suum expromendo dicunt, gratia operante inuiti ad bonum cogimur, inuiti credimus; gratia inuitos trahit, inuitis & reluctantis studium virtutis immittitur, violentia adhibetur, ideoque coactitia fit conversio. Currere non esse currentium, nec velle volentium, sine voluntate nostra bonum fieri, nihil nos agere, nihil hominis voluntatem agere, nos non agere, nihil nos facere, agi nos non agere, Deum cuncta gerere. Itaque Deum gratiae suae imperare, non nos sed se coronare debere. Cuiusmodi dicta quid sibi velint, nemo nisi mente captus ignorare potest. Catholici Scriptores e contra, importunissimas istas querimonias ita semper et sua responsione suffocant, & operationem gratiae cum libera voluntate conciliant, ut nihil improbet in ipsis, nisi quod ipsorum perspicuae reclamantium voces praeseferre videbantur, & nihil pro concordia utriusque stabilienda probent & clament, quam gratiam non tollere liberum arbitrium, quia relinquit nos ipsos non nihil omnino sed aliquid propriae voluntatis motu velle & agere, nec aliquando gratia de nobis quasi dormientibus operatur, sed facit ut simul etiam nos ipsi aliquid operemur. Dicunt enim, sexcentisque locis & modis iterum iterumque clamant, per gratiam quidem operantem Dei opus bonum fieri; sed tamen non nos inuitos cogi, non nolentes credere, non esse inuitos homines & reluctantes, non reluctantis studium virtutis immitti, non cogi voluntatem, non inuitum com-

pellere, non violentam esse gratiam, quia virtus nolentium nulla est, quia non est bonus homo si nolit, quia non possunt homines nolentes credere, quia si cogitur voluntas, non vult; itaque nulli auferri voluntatem, non putari debere quod non sit voluntas nostra, non alienandum esse opus a propria voluntate, o sic suscipi gratia ut homines propriae perdant voluntatem, homines non sine sua voluntate, sed sua propria voluntate venire, sua voluntate pugnare sua voluntate eligere; quia, inquit, se per manet voluntas, quae non potest esse sine aliquo motu, sine aliquo amore, velle & nolle propriae voluntatis est, quae voluntas in bonis de gratia est. Addunt & rationes, quia Deus per gratiam non edificat templum suum ut de lapidibus qui non habent motum suum, nec operatur ut in ijs qui ratione & voluntate carent, vel quasi dormiremus, & non vellemus aut conaremur, non quasi ut a gri supini iaceremus, cibos gratiae expectando pluentes super faciem nostram, eosque ipsos Deus glutiret de nobis, aut opus fieret de nobis nihil facientibus nobis, aut velut inanime, quoddam nihil ageremus, merè passivè nos haberemus, aut denique quasi alius vellet de nobis, & nos non vellemus, non curreremus, non conaremur aliquid, nil ageremus, nil faceremus, nullus esset hominis aut voluntatis cursus; sed nos ipsi volumus, nos currimus, nos conamur, nos agimur & aliquid agimus, adjuvamus enim, & nemo adjuvari potest, si ab ipso nihil agatur. Deus cooperatur, quod fieri non potest si nihil operemur. Recte ergo consistere gratiam cum libero arbitrio, quia gratia facit ut velimus, facit ut faciamus, donat bene velle & bene agere, efficit enim ipsam motum voluntatis eorum. Haec & eiusmodi tam de se passim sparsa sunt, totiesque repetita, ubi ex professo contra hostes fidei insultantes pro humani arbitrij libertate decertant, tanta denique claritatis luce oculos lectorum tardissimorum ac dormitantium feriunt ut laethargo pressum esse necesse sit, qui non evigilet, metis oculis orbatum, qui non intelligat. Quod si quis aliam concordiam in eorum scriptis quarat, quam Pelagianis obtruncantibus ingesserint, ut eorum querimonias contra gratiam pro libera voluntate sopirent, seruetur ille per me licet, Ierusalem in lucernis, & si inuenerit & me participem facere dignatus fuerit, instructiorem in Augustini scriptis per ejus benevolentiam me esse factum libenter glorior. Sed nisi me multum fallit, cum oleum & operam perdidit inuestigando mecum fortasse confitebitur istum libertatis

cum gratia concilianda modū, quo nunc tan-
topere Scholæ perstreperunt, Doctoresque fati-
gantur ut sub nomine libertatis indifferentiam
illam libratam contrarietatis aut contradi-
ctionis muniant & stabiliant, p̄ficiis gratiæ

defensoribus vel ignotū contemptumque
esse, & aliquot seculis post, Scholasticis sub-
intraantibus, & liberi arbitrij vim, quam isti
veteres tanquam sibi perspectissimam tuebā-
tur, non satis penetrantibus emeruisse.

CAPVT IX.

Redditur vera ratio principijs Augustini & aliorum Patrum ad amuf-
sim consentanea, cur talem concordiam gratiæ & liberi arbitrij
docuerint, nihilque in tradenda libertate curauerint
illam indifferentiam & æqualitatem contra-
rietatis & contradictionis.

OVod si quis radices rerum, quibus i-
sta Sancti Præfatis, aliorumque Pa-
trum doctrina nititur, diligenter at-
teuerit, & intelligendo penetraverit, non
amplius mirabitur quod isto modo de gratiæ
& liberæ voluntatis conciliatione differuerint
sed potius iudicabit hoc principijs eorum esse
maximè, mirabiliter undequaque consenta-
neum. Nam Augustino, discipulis & posteris
eius, definitio ista liberi arbitrij, quæ nunc
Scholastici quidam id esse volunt, quod positis
omnibus ad agendum requisitis potest agere & non a-
gere, ita videlicet ut, sicut ipsi intelligunt, tam
agere quàm non agere, cum omnibus ad agē-
dū pręrequisitis, pro mero beneplacito volun-
tatis, coniungi disjungique possit, ad multa
secula fuit ignotissima, sicut etiamnum ab
omnibus qui gratiam physicè determinantem
liberum arbitrium teneant, velut Christi gra-
tiæ capitaliter inimica reprobatur. Nam ista
definitio, quæ recto sensu exponi potest, eā
potissimum de causâ in isto prædicto sensu à
quibusdam recentioribus vrgetur & exagger-
atur, ut ita Dei, hoc est gratiæ medicinalis
operationem non minùs atque habituum, li-
beræ voluntati subiectâ ad concurrendum, &
non concurrendum esse tueantur, atq; ita si ei
acquirere volumus, nos ut operatio eius nihil in nobis
prosit efficiamus, quemadmodum olim Vitalis
ab Augustino refutatus, de sua gratia semi-
pelagiana docuit. Sic enim totum discrimen
concurrentis cum gratia & non concurrentis,
à voluntate hic & nunc (ut loquitur) se cum
gratia determinante vel non determinante,
suspendere volunt, ut non amplius gratiam
Christi medicinalem, infirmitati nostræ opi-
tulantem, sed gratiâ status innocentie & An-
gelorum, tanquàm vegetos robustosq; iuuante
si voluerint, habeamus. Hic enim præcipuis,
& ferè unicis eorū scopus est, cur istam liberi
arbitrij definitionē, & istud jam dictū æquili-
brium ad utrumq; tantopere saluum esse ve-
lint. Huiusmodi verò libertatis ratio & indif-
ferens ad utrumq; æquilibriū læsæ libertati,
secundū Augustinum, è diametro contrarium
est, quâuis ut dixi verissimo, gratiæque medi-
cinali congruentissimo sensu, liberū arbitrium
etiâ peccato læsum, tam ante quàm post sulce-

ptam gratiâ possit velle & nolle, agere & non
agere, consentire ac dissentire, agere bonum ac
malum si voluerit.

Quapropter Augustinus ac discipuli eius,
nō ad illas quorundā recentiorū de libera vo-
luntate conceptiones respexerunt, quādo gra-
tiā cum libero arbitrio conciliādo docuerunt eam
idcirco non tollere liberum arbitriū, quia la-
cit ut liberū arbitrium nō instar lapidis otio-
sū sit & nihil agat, nec ut iuivum cogatur ad
bonū, sed ut etiâ ipsum velit & agat. Verū in-
tuebantur istud principium quod Augustinus
explicuit, inculcantque frequentissime: liberū
hoc esse, quod est in nostra potestate: hoc autē in
nostrā esse potestate, quod sit quando volumus, seu
ut alibi dicit, quod aliquis, si vult facit, si nō vult
non facit. Hæc autē definitione quæ Augustinus
velut immobilis ac certissime veritatis regulā
tenet, & omnes discipuli eius tenuerūt, omnis
omninō voluntas seu volitio rationalis, libera
est, quia quæadmodum impossibile est ut non
fiat quādo volumus, & fiat quando nolumus,
ita consequēter impossibile est, ut nō sit in no-
stra potestate, & hoc ipso libera. Vnde Augu-
stinus: Quod si fieri non potest ut dum volumus, nō ve-
limus, adest utique voluntas volentibus hoc est, fit
quādo voluerint: Nec aliud quicquā est in potesta-
te nisi quod volentibus adest, hoc est, quod adest
quādo volūt, volūtas igitur nostra, id est volitio
nec voluntas esset nisi esset in nostra potestate. Perro
quia est in potestate, libera nobis est. Non enim est no-
bis liberū quod in potestate nō habemus, aut potest non
esse quod habemus. Quæ fusiū loco suo disputata
& enucleata sunt. Iuxta hoc igitur principiū,
quod August. Prosper, Fulgen. & omnes p̄fici
& veri defensores gratiæ Dei, nō dubitauerūt
certissimū esse, Pelagianorū os obturarunt, &
libertatē arbitrij cum gratia rectissimè cōsulte
docuerūt. Gratia quippe efficit ut nō aliud
quippiam, sed ipsa voluntas, id est, volitio
bona habeatur, quæ liberum arbitrium for-
maliter velit. Voluntas autem talis, seu vo-
litio hoc ipso quo est volitio, est in nostrā po-
testate, quia fit quando volumus: non enim
fieri potest ut dum volumus non velimus: hoc ip-
so igitur quo volitio est, etiam libera est.
Non enim est nobis liberum quod in potestate non ha-
bemus, aut potest non esse, quod habemus.

Lib. de Spir.
& lit. c. 31.

Lib. 3. de lib
arb. cap. 3.

Lib. 6. de
gr. Christi

Lib. 3. de li-
bero arb. c.
3.
Ibid.

lib. 107.

*Tib. 6. de
gra. Chri-
sti sal.*

Quæ si quis accuratius tradita, & plurimis Augustini testimonijs confirmata videre velit, legat ea quæ toto præcæ tractatu de natura liberi arbitrij iuxta sanctum Augustinũ ac discipulos ejus disseruimus.

Hinc itaque statim elucet vera ratio, cur semper Augustinus, Prosper, & ceteri Patres, nihil aliud concordiam gratiæ & libertatis explicando postulent aut urgeant, aut postulandum putent, quàm ut arbitrium sub gratiâ, non minus quam gratiâ destitutum *velit*. Nihil enim conformius ejus doctrinæ dici poterat, quàm constanter sæpius tradiderat, fieri non posse ut velle non sit liberũ nobis. Quod si velle non potest nobis non esse liberum, profectò si gratiâ facit ut arbitrium velit, facit etiam ut liberè velit, & nulla inter gratiam & liberam arbitrium est repugnantia. Quapropter quemadmodũ principia de libera voluntate (quæ non solum senex, sed etiam presbyter diu antequam ebulliret na resis Pelagiana, iecerit) hoc omnino postulabant, ut arbitrium sub quacumque vel Dei vel diaboli operatione liberum ciceretur, quatenus ei non tolleretur velle, sed hoc semper in eius relinqueret potestate, ut fieret quando vellet; ita illa ipsa exactissima conformitas, quam postea ab ipso & omnibus discipulis eius observatã certimus, dum nihil aliud ad libertatem salvandam exigunt, nisi ut arbitrium non nihil agat, sed propriã voluntate velit, euentissimum argumentum est, hunc esse genuinum sensum Augustini quem produximus. Quæ conciliandi ratio eum ab ipso toties adhibita probataque fuerit, & à discipulis ac posteris ad aliquot annorum centurias propagata, quæ etiam Pelagiana & Semipelagiana hæresis prostrata, & omnes querelæ reclamantiũ sopitæ sunt, frustra profectò videtur nunc alia tanto philosophiæ humanæ strepitu quaeri.

Hinc etiam elucet consequenter, cur tantũ silentium apud veteres istius exacti æquilibrij voluntatis ad agendum & non agendum, quod nonnulli tanto studio querunt. Ratio quippe est, non solum quia falsum est, & ab ijs exco-

gitatum qui liberi arbitrij peccato violati statum, & gratiæ medicinalis operationem non satis assequuntur, sed etiam quia ad liberi arbitrij naturam nullo modo necessarium, quæ admodum ex illa liberi definitione ab Augustino iam iam traditi, manifestum est nam siue cum indifferentiã utrumque velit, siue alterutrum cum tanta determinatione ita ut oppositum velle non possit, hoc ipso quo volũtas est quæ vult, necesse est eam esse in potestate, & hoc ipso quo est in potestate, esse liberam. Fortiter enim & constanter & immutabiliter cum pleno iudicio velle id quod rectè sapienterque iudicamus sic esse volendum aut diligendum, non ponit actum extra potestatem nostram, sed quam maximè in nostra potestate, quia in nostrã voluntate.

Hinc ergo consequenter nascitur, cur Augustinus, Prosper, Fulgentius, & omnes isti antiqui toties inculcent contra Pelagianos, qui liberi arbitrij interitum ex gratiâ sequi clamabant, quod gratiâ non cegat voluntatem non invitam trahat, non inferat vim aut violentiam. Nempe quia iuxta principia eorum nulla gratiæ efficacis, nulla necessitas actibus voluntatis liberis formidanda est, sed sola vis, coactio, & necessitas violentiæ, quæ videlicet ut ipse loquitur, non est in nostra potestate, sed *transi nolumus* (hoc est nobis inuitis & nolentibus & reluctantibus) *efficit id quod potest, sicut est necessitas mortis*. Reliquam verò quamcumque & quantamcumque necessitatẽ, secundum quam dicimus necesse esse, *ut ita sit aliquid, vel ita fiat, nescio, inquit, cur timeamus, ne nobis libertatem auferat voluntatis*: nempe quia etiam per talem, tale velle in nostra plenissima est potestate: *si enim, inquit ibidem, volumus est, si nolumus non est; non enim vellemus si nellemus*. Quod & alijs multis locis tradit ut supra latè vidimus. Cum igitur hæc omnia ad amussim ex omni parte principijs ab eo traditis de libero arbitrio conueniãt profectò ipsa rerum admirabilis consonantia altissimè clamat, hanc ipsam esse veram genuinamque diuinæ gratiæ cum libera voluntate concordiam.

CAPVT XX.

Agnouit Augustinus sub gratiã & antegratiã indifferentiam contrarietatis & contradictionis quodam sensu; non tamen tanquam libertatem aut partem eius.

Explicatur ista indifferentia conformiter principijs Augustini.

Quæres fortassis utrũ igitur nulla indifferentia, siue contrarietatis, siue contradictionis sit in libero voluntatis arbitrio post peccatum, quamdiu in mortalitate vivimus? Si enim non adest indifferentia contrarietatis, quomodo

possumus hic semper bene & male vivere? si non adest indifferentia contradictionis, quomodo ergo dicitur: *Qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit?*

Respondetur quãndiu hic vivimus, siue in infidelitate ante gratiam, siue jam sub gratiã, indiffe-

indifferentiam ad contraria, hoc est, ad volendum faciendumque bonum & malum semper inesse libero arbitrio: sed non eo modo, quo isti Scholastici putant quos supra diximus, qui quocumque modo arbitrium, sive gratia, sive peccati delectationibus imbuatur, semper existimant cum utraque eius dispositione posse fieri, ut utrumlibet velit sive bonum sive malum, pro illa sola scilicet innata indifferentia voluntatis, quæ sub quacumque dispositione actum præveniente sese suâ libertate in utramque partem flectit. Talis enim indifferentia contrarietatis ab Augustino constantissime negata fuit, & à Pelagianis contumacissime postulata, prout utriusque suis locis demonstravimus. Illa quippe datâ nihil facilius est, quam totam Pelagianam hæresim defendere, ipsumque peccatum originale de medio tollere. Nam illa sola ratio fuit, cur illam indifferentiam contrarietatis, tam importanter fugitarent isti, & ille pernegarit. Videbant enim, si talis indifferentia adhuc post peccatum superest, liberum arbitrium non esse peccati iniquitate violatum, integras adhuc persistere voluntatis vires, nullam contractam esse peccandi infirmitatem, imo fortius esse voluntatis arbitrium, quam ante lapsum fuit. Quis enim amplius à tanthissima voluntate virium postulari potest? Quæ cum capitaliter Christianæ fidei adversentur, & gratiæ medicinalis Christi Salvatoris necessitatem auferant, mortuus quoque defendit Augustinus, talem indifferentiam contrarietatis esse perditam induendamque pro tali libertate peccandi necessitatem. Ad alteram quippe partem contrarietatis, liberum arbitrium post lapsum, ipsâ peccandi perpetuâ cupiditate ac delectatione ceterminatum fuit, amissâ benefaciendi potestate, nisi denuo per gratiam inferatur. Alio igitur sensu liberum arbitrium ante gratiam, quemadmodum etiam alio sensu sub gratia, indifferentiam contrarietatis & contradictionis habet; ita videlicet, ut quibuscumque positis, quæ ad agendum bonum aut malum requisita sunt, possit liberum arbitrium in hac vita facere bonum & malum, facere alterutrum, & non facere. Quod quamvis ex his quæ supra de potestate non faciendi sub gratia nos determinante diximus, utcumque intelligi potest; hic tamen breviter pro utraque parte annotandum est.

Dicimus igitur liberum arbitrium, quantumcumque vehementi atque efficaci gratiæ delectatione præventum atque ceterminatum ad faciendum bonum, adhuc tamen posse bonum non tantum non facere, sed etiam malum. Verum est enim istud non quidem in sensu composito, ut vulgò dici solet, sed in sensu diviso. Nimirum quia eodem tempore, quo voluntatis arbitrium sub gratiæ delectatione efficaciter eam movente positum est, imò quo etiam actum voluntatis bonum facit, est in eadem voluntate potestas illud non faciendi imò peccandi, non quod cessatio ab actu quem tunc elicit, aut actuale peccatum

A cum gratiæ delectantis influxu consistere possit (quod sensus compositus postuleret) sed quia cessandi & peccandi potestas cum eadem gratia simul in eodem voluntatis arbitrio coniungi potest. Nam quamvis duo actus contrarii sint oppositi, & in eadem voluntate simul esse non possint; potestates tamen ad opposita non sunt opposita, nec si in vicem nec actibus oppositis & in eodem simul subiecto, sive agente, sive quiescente commorantur. Sic ergo voluntas quantumcumque gratiæ suavitate capiatur, potest non agere id quo rapitur, quia veram non agendi potestatem etiam sub gratia rapiente retinet, quamvis fieri nequeat, ut ipsa non actio cum gratiæ operatione in eadem simul voluntate copuletur. Sic Deus, quamvis nihil omnino faciat, nisi conformando se iudicio sapientia, rectè tamè dicitur hoc liberè facere, quia potest etiam contrarium facere, quia potestas faciendi contrarium ejus, quod hic & nunc dicitur æterna sapientia, cum actione opposita non repugnat. Sic etiam iuxta

Hoc est igitur quod sanctus Augustinus tradit, quando toties docet concupiscentiam & ignorantiam, per quam nunc omnia peccata committuntur, non auferri ex nobis, quamvis in hac mortali vita versamur. Hinc fit etiam quod in nobis non solum ipsa potentia voluntatis, quæ de se ad malum flexibilis est, sed etiam pondus ad peccandum remanet, quod est peccandi potestas perfectissima. Quæ sanè non solum adest inestque voluntati quando gratiæ delectatione caret, sed etiam quando intus ejus suavitate efficaciter trahitur. Propter quam sanè liberum arbitrium qualicumque gratiæ ad agendum rapiatur, rectè illi dicitur potest posse peccare; licet fieri nequeat, ut ipsum peccatum simul in sensu composito cum gratiæ operatione societur. Hoc sensu

sanctus Prosper: *Qui ad obediendum sibi, ipsum velle sic donat, ut etiam a perseveraturus. Nam mutabilitatem, qua potest in tentatione mutari, propter pugnam videlicet carnis & spiritus. Nam ut infra dicit: In ceteris hominibus præter Christum donec caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, & donec spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, incommutabilis animi fortitudo non potest reperiri, quoniam non vivit, sed alterius vita est. Hæc est ergo peccandi potestas, quæ etiam sub gratia quantumcumque ad bonum determinante manet. Vnde ibidem sanctus Prosper adijcit: Et licet innumeris sanctis suis donec virtutem perseverando usque in finem divina protectio, à nullâ tamen auferat, quod ipsi repugnat ex ipsis: ut in omnibus studiis eorum atque con-*

manibus semper inter se velle & nolle decerent. Quia concupiscentie tumultuationem & repugnantiam, cum in eodem loco latius tradidisset, tandem adjecit: ut quantum auxilio Dei steterint, tamen quia in se habebant unde cederent, ipsorum se meritum quod steterint. Et in eodem libro multo superius: multis qui iam iudicia rationis nuntiant deo liberum esse descendere, ut non discessisse se praesumunt, & ut quod non potest nisi cooperante spiritu Dei fieri, eorum meritum deputatur, quorum ad potuit voluntate fieri. Quam mutabilitatem etiam continuo revocat ad vitium quod per malam voluntatem oritur in naturam. Hoc ergo modo sentit Augustinus & Prosper sub gratia manere peccandi potestatem, quia praeter naturalem flexibilitatem ad malum, inhaerentiam concupiscentia per cuius tentationes animus mutari potest quod quia in caelo accidere non potest, confiterentur etiam beatus amplius peccare non potest. Unde idem Augustinus: non potuerunt ibi (in regno) esse peccata, ubi spiritus non dico, non consentit concupiscentiae carnis, sed nec concupiscit adversus carnem, atque ita in caelo indifferentia contrarietatis per magnitudinem atque perpetuitatem intimae delectationis ablata est.

Quemadmodum igitur qui sub gratia ad opus bonum determinante operatur, simul etiam peccare potest, ita quoque contrario, qui ista gratia destituitur, siue fidelis siue infidelis, & peccandi tentationibus quatur, potest bene haere. Non quidem quod si semper etiam ante susceptam Christi aut Dei fidem, gratia ad non peccandum sufficiente ministratur (quo nihil aliterius ab Augustini de Gratia dici potest) aut arbitrium etiam ante gratiam sit in illius indifferentia aequilibrio, quae se ad utrumlibet, nulla mutatione facta in requisitis ad agendum, pro libero voluntatis nutu fluctat (quod non minus capitaliter principis Augustini adversatur) sed quia quantum eunque ad peccandum peccati voluptate, hoc est, voluntatis infirmitate trahatur, manet in arbitrio non solum fides & habitus boni in fidelibus, sed in infidelibus etiam illa saltem naturalis flexibilitas seu capacitas, qua liberum arbitrium credere, sperare ac Deum diligere potest. Liberum enim arbitrium quantumvis peccato corruptum, sicut in hac vita reparari potest, ita etiam credere & iustitiam diligere, & bene operari potest. Quae credendi aut benefaciendi operatio, licet cum infidelitate vel determinatione ad peccandum jungi in eadem voluntate nequeat, potentia tamen illa credendi & benefaciendi cum infidelitate simul manet: quam ob causam recte dicuntur infideles posse credere, posse diligere, posse benefacere, in sensu similiter diviso, non composito, quoad in hac vita constitutus gratia Dei & illuminatione eis conferri potest. Nam hanc ob causam diabolus ac damnatus dicitur non amplius posse benefacere: Non creatus, inquit, contra illum (diabolum) qui corrigi non potest, sed pro ipsis (hominibus) qui possunt. Quam differentiam tangit & sanctus Prosper quando contra objectiones vincetianas dicit: Hoc inter malos ho-

mines distat & damnatus, quod hominibus etiam valde malis superest, si Deus misericenter reconciliatio, de nonibus autem nulla est in se ipsorum servata conservatio. Hoc ergo sensu sanctus Augustinus de Judaeis excaecatis & obduratis dicit: Nunc licet advertere etiam ipsi Judaei quorum blasphemiam Deus arguit, non sibi seclusim corrigendi se & peccandi locum: quod quidem Dominus in ea reprehensione in illis; aut facite arborem bonam & fructum eius bonum: aut facite arborem malam & fructum eius malum: Quod utique nulla ratione dicitur eis si propter illam blasphemiam iam commutare animum in melius & recte laborum fructus generare non possent. Et in libro annotationum in Prophetam Ieremiam hanc vitam in hunc mundum, habet corrigendi possibilitatem. Possunt ergo infideles credere, quia ut Augustinus dicit: mutari in melius homines possunt, sed per gratiam. Deus possunt peccatores & obdurati & excaecati benefacere, quia ut dicitur de peccatoribus sceleratissimis & incredulis quos Apostolus tenebras vocat: Hae tenebrae non naturales sunt, non incommutabiles sunt, nuntiantur & lumen effunditur: credunt & credendo illuminantur, sed a Domino, quia ut Apostolus ait: fuit aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino. Hoc sensu alloquimur homines etiam infideles ut credant, credentes ut diligant, ut operentur, & omnique praecipienda consulendi, hortandi, corripienda incentiva adhibemus, non ut significetur adesse illam immediatam operandi potestatem, quam tribuit gratia, ut nutu voluntatis ei tantum accedente, influxus ejus sequatur, aut non sequatur: sed (quod sanctus Augustinus ex professo sanctus Augustinus docet) ut significetur eos quibus loquimur, habere liberum voluntatis arbitrium, quo praecipitum; aut consilium fieri potest, & non fieri, & peccatum illud ad mimum sciant, quod debeant suam convertere voluntatem. Sed si desit gratia, quae voluntatem peccato inhiantem fleat in bonum, potestas illa benefaciendi effectu suo cassa remanebit, nec tamen qualiscumque potestas benefaciendi esse desinet, quae sub peccandi, & non credendi delectatione ac detestatione constituti, possunt credere & benefacere. Hoc enim in eorum natura liberi arbitrii constitutum est, & quamdiu hinc vivitur, mutari in utramlibet partem potest. Nam ut Augustinus: Posse habere fidem, sicut posse habere charitatem natura est hominum. Quod perinde est ac si diceret, homo naturaliter per liberum arbitrium habet potestatem, qua dici potest posse credere, nam posse habere fidem, nihil aliud est, quam posse credere. Et in libro de gratia Christi: Plane illa possibilitas liberi arbitrii (malis) utriusque radice est capax, quia non solum potest homo habere charitatem qua fit arbor bona, sed potest etiam cupiditatem qua fit arbor mala. Et Hugo de S. Victore, non indiligens S. Augustini discipulus, rem accuratius & planius scholastico modo explicans: modo antiqua per gratiam liberatum sit a peccato liberum arbitrium nec velle nec perficere bonum potest. Sicut diceremus de aliquo compedito: non potest hic ambulare, id est in potestate sua non habet, tamen concederem possibile.

Lib.

lib. 1. c. 12.

Lib. 6. con. Jul. c. 13.

Aug. 1. 1. 1. 2.

Aug.

Aug. 1. 1. 1. 2.

Prosper 1. 1. 1. 2.

In resp. in bonis Ep. ad Rom. an. 5.

Annec. 1. 1. 1. 2.

Tract. 1. 1. 1. 2.

Serm. 1. 1. 1. 2.

Lib. de gra. & lib. ar. & illi

Lib. de gra. & lib. ar. & illi

Lib. de gra. Christi. 1. 1. 1. 2.

De gratia
lib. 1. cap. 18.

Lib. de gra.
& lib. arb.
cap. 4.

lib. 18.

possibile esse hunc ambulare, quia potest evenire, ut solvatur & ambulet. Et infra, cum sibi objecisset, quod liberum arbitrium etiam in peccato constitutum esset liberum, ideoque possit bonum velle antequam daretur gratia, respondet plenius & planius: Sed ita est hic sicut in compedito illo qui scilicet non potest ambulare antequam solvatur: & tamen per se verum est, possibile esse hunc ambulare, vel hic potest ambulare. In eodem sensu similiter non negamus de illo peccatore vel pagano, vel qualibet alio, quoniam possibile sit eum bonum velle, vel quoniam possit bonum velle; sed non nisi hoc modo scilicet, si datur gratia per quam liberetur, et quae ei cooperetur. Et sanctus Bernardus ejus coaetaneus. Quid igitur agit, ut liberum arbitrium? Breviter respondet salvatur. Tolle liberum arbitrium, non erit quod salvetur. Deus auctor est salutis, liberum arbitrium tantum capax, nec dare illam nisi Deus, nec capere valet nisi liberum arbitrium &c. Ne autem tantum passivè habere crederetur, explicat salvari esse consentire. Sed istud consentire, nisi per gratiam, quae liberum arbitrium in malum primum retorquet in Deum voluntati reipsa tribuatur, frustra adhibebitur qualemque praecipientis & consulentis, & exhortantis, & increpantis eloquium. Unde Augustinus, cum per illa praecipia, quibus aliquid jubemur velle aut nolle, liberum arbitrium demonstrari docuisset, ne quis putaret, ut illi Scholastici putant hoc statim propterea pro ista indifferentia voluntatis, quasi praesente semper gratia, posse fieri & non fieri, circumspicere adicit: Quod tamen ut fiat adjuvat gratia, quae nisi adjuverit nisi ille erit nisi virtus peccati. Augetur enim concupiscentia & maiores vires accipit lege prohibente, nisi adjuvet spiritus gratia; Et in alio loco: praecipio admonitum esse liberum arbitrium, ut quaereret Dei donum: quod quidem sine suo fructu prorsus admonetur, nisi prius acciperet aliquid dilectionis, ut ad se sibi quaereret, unde quod iubebatur impleat. Significat enim quando non adesse praecipit gratiae adiutorium, non solum non adesse illud indifferens agendi & non agendi aequilibrium, quod primum tantum voluntatis sursum ac deorsum impellatur, verum non solum nihil boni futurum, sed etiam maiori impetu in malum esse rapiendum, quamvis interea non peccandi potestas seu flexibilitas semper in hac vita cum quolibet peccandi delectatione, imò peccati voluntate ac perpetratione maneat.

Et quamvis talis non peccandi seu benefaciendi facultas concupiscentia faviente, & gratia non juvante, nullius fructus sit, ad hoc ut reipsa peccati reatus effugiatur, utilitate tamen sua nequaquam caret. Est enim saltem propria malitiae peccantium certissimum testimonium, quo Deus extra omnem culpae suspensionem constituitur. Nam hoc ipso quo homini, quaeumque ipse cupiditate ac delectatione in peccata rapiatur, interna illa non peccandi facultas, quamvis impedita ligataque permanet, satis intelligitur non Dei aut cuiusquam alterius, sed ipsius hominis culpam esse, quod illa facultate ad bonum diligendum fa-

ciendumque data, utatur ad malum. Pondus enim istud, quo nunc premitur, ac delectabiliter, imò insuperabiliter, gratia absente, ad peccandum trahitur, non illi facultati ex creatione Dei, sed ex supplicio mala voluntatis accessit; quo fit, ut si quid inde peccati proficiscitur, non potestatis defectus afferat patrocinium, sed perverse voluntatis culpa supplicium. Habuit enim potestatem plenam evitandi peccata, si vellet; quod si noluerit, peccandoque sibi peccandi, facilitatem, ac talem benefaciendi impotentiam comparaverit, cui nisi nolenti imputaveris? Itaque sanctus Augustinus huiusmodi peccata, quae ex ista contracta peccandi necessitate contingunt, semper vera peccata esse proficitur, quamvis ea voluntas ita constituta vitare non possit, & semper simul docet, si talis impotentia homini sine culpa ex natura contigisset, ab omni reatu fore liberum: Sed haec omnia, inquit, hominum sunt vices, ex illa mortis damnatione venientium. Nam si non est ista poena hominis sed natura, nulla ista peccata sunt. Nempe quia non recedunt a statu quo homo naturaliter factus est, sed ei conformiter potius vivitur, dum naturalibus ejus inclinationibus morem gerit. Quod & alijs locis constanter docet, ut pluribus loco suo demonstravimus.

Huc accedit, quod huiusmodi pondere delectationum, quibus efficitur, ut voluntas rationalis actu velit bonum aut malum, non tam posse aliquid facere, quam velle tribuant: & ideo consequenter posse, quia tribuunt velle, quo fit ut etiam tunc cum jam pondere malarum cupiditatum ac delectationum ad peccandum trahitur merito voluntas magis quam potestas, ideoque potestas, quia voluntas, cessio censeatur. Delectatio quippe suaviter voluntatem provocat, & provocando facit velle, & ipsum velle dando, etiam posse largitur. Quod enim quisque vehementius vult eo robustior est, sive in bonum, sive in malum: quia in libero arbitrio posse non praecedit, sed sequitur voluntatem. Vnde illud Augustini: In potestate nostra non est, nisi quod nostram sequitur voluntas. Et alibi tantum quippe spiritu sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint, quia sic volunt, ideoque sic velint, quia Deus operatur, ut velint. Et iterum: Ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate, nec velent, aut non ita velent infirmitate voluntatis, ut possent. Vnde cum alio in loco dixisset, omnes homines ad Dei praecipia se convertere posse si velint, ut intelligeremus istam potestatem proximam convertendi se non praecedere, sed sequi seu comitari ipsam bonam voluntatem, & in ipso primo & forti bene velle constitutam esse loco explicationis adiungit: Verum est omnino omnes homines hoc posse si velint, sed preparatur illa voluntas a Domino, & tantum augetur munere charitatis ut possint. Et rursus cum tanquam rem certam statuisset, in nostra potestate positum esse, mutare in melius voluntatem, & hoc ex Christi verbis astruxisset, quibus dicit, Aut facite arborem bonam &c. ne quis sibi persuaderet hanc mutandi potestatem

Lib. 3. de
liber. arb.
cap. 18.

Lib. 1. de
tra. c. 22.
Lib. de cor.
& grat. c. 12.
ibid.

Lib. 1. de
cap. 10.

ibid. c. 27.

Ibid.

testatem plene inesse homini, antequam rursus ipsa bona voluntas detur, explicat sese in eundem hunc modum: *In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem, sed ea potestas nulla est nisi detur à Deo.* Hanc autem potestatem in ipsa collatione mutationis seu bonae voluntatis esse sitam etiam hic statim adjicit: *Cum enim hoc sit in potestate (id est cum hoc possimus) quod cum volumus facimus, nihil tam in potestate quam ipsa voluntas est. Sed preparatur, id est datur voluntas à Domino. Eo modo ergo dat potestatem. Et mox addit aliud non dissimile: Sic intelligendum est & quod dixi postea: In nostra potestate esse ut vel in serui bonitate Dei, vel exiidi eius severitate mereamur. Quia in potestate nostri non est, nisi quod nostram sequitur voluntatem, quae cum seruis & potens preparatur à Domino, facile sit opus pietatis etiam quod difficile atque impossibile fuit. Quae redditione bonae voluntatis etiam ipsam bene agendi, imò et bene volendi potestatem reddi nemo mirari debet. Cum enim potestas illa proxima bene volendi hoc ipso amissa sit, quod illud voluntatis imperium ac nutus, quo seipsam seletat voluntas (cum gratia sine qua non) ad bonum, propterea videretur, flexere, & non flexere, per introductam concupiscentiam delectationem, captivum sit & miserabili servitute depresso, ita ut nihil ei libeat, nisi terrenis delectationibus titillantibus consentire; non aliter quoque redditur, nisi ex illa captivitate per victricis delectationis caelestis infusionem sibi consentium vindicantis, eruatur; quae sicuti hoc ipso bona voluntas, ita etiam voluntas bene agendi redditur. Nam ista victrix delectatio, sicut hoc ipso quo datur, & captivitate consensu eruit, ita hoc ipso semper cum bona voluntate & potestate coniuncta est. Velle ergo dat posse, & fortiter velle, fortiter posse; quia quanto vehementior est voluntas, eo robustior & insuperabilior est potestas. Quemadmodum igitur cum voluntas fortis gratiae delectatione preparatur, ut ardentem diligat bonum, non potestas proprie peccandi aufertur, sed voluntas, & eatenus tantum potestas, quatenus voluntas, quae à malo per istam gratiae delectationem advocata, vehementer affigitur bono; ita vice versa, cum liberum arbitrium concupiscentiarum delectationibus rapidissime precipitatur in malum, ut ardentissime illud diligat, non tam benefaciendi potestas ei tollitur, quam voluntas, & ideo potestas, quia voluntas, posse enim sequitur voluntatem. Ex quo illud Augustini*

*Lib. de Spir
& lit. 5.*

tritissimum fluxit: Hanc dicimus potestatem vbi voluntati adijcit facultas faciendi. Unde hoc quisque in potestate habere, hoc est posse, dicitur, quod
Vide lib. de grat. Christi si vult facit, si non vult non facit. Quam sententiam saepius apud ipsum videre licet, & superius à nobis latius explicatam. Iuxta hoc

A principium Augustinus impotentiam illam benefaciendi, quam in incredulis & quibusque obduratis, execratisque certimus, quantumcumque gratia delituitis, certissima culpa deputat; tum quia ipsam sibi ipsi volendo perpererunt, tum quia ipsa eorum impotentia in vehementissimè nolendo sita est, quam nolendi vehementiam & inde impotentiam ardentissima concupiscentiae delectatio facit. Itaque alibi de execratis loquens: *Quare autem non poterant credere, si à me quaratur, ita respondeo quia volebant malam quippe eorum voluntatem praevindicta Deo. Et cum obiecisset eam executione provenisse, quae posita videre non potest, respondet: Etiam hoc eorum voluntatem meruisse respondeo. Et inferius: non itaque mirum est, quia non poterant credere, quorum voluntas sic superba erat. Et iterum: Sicut ergo quod Dominus fecisset regere non potest, laus est voluntatis humanae. Haec ergo firmitas ardore voluntatis mala, vel eminenti delectatione concupiscentiarum adiuta & incitata, parit benefaciendi impotentiam, quam sola voluntas superare non potest, quia velle non potest, id est ideo quia fortiter stabilitere; non vult: cum qua tamen quia manet facultas illa liberi arbitrii interna & flexibilis benefaciendi, mala voluntas propter causam iam dictam rea est, quamvis nulla ei detur gratia, & habet quandam ad contraria indifferentiam, quamdiu in hac vita vivitur, ratione cuius si spiritus sanctus aspiraverit, bonam voluntatem seu velle, quod petulanter amissum est, iterum suscipere potest.*

C Quod si ista declaratio permanentis in hac vita indifferentiae, seu, ut loquuntur, libertatis ad contraria intelligitur, iam facile patet, quid de inflexibili contradictionis astringendum sit. Nam hoc ipso quo semper adest libertas talis ad contraria, siue ante gratiam, siue sub gratia delectante atque determinante, necessario quoque libertas ad contradictoria adest eel et. Posse namque facere malum tanquam contrarium boni illius quod gratia facit facere, est multo magis posse non facere hoc ipsum bonum. Quanquam & ipsum bonum, simili modo sub gratia delectante constituta, quando etiam re ipsa facit, possit non facere, sicut potest & facere aliud malum. Sed sicut utrumque contrariorum potest in sensu diuise, non composito, ita quoque utrumque contrariorum posse dicendum est. Quod ex ijs quae iam dicta sunt, tum isto praesenti capite, tum alio, vbi de libertate ad utrumque sub physica praedeterminatione, aliquid secundum aliorum sententiam diximus, satis superque intelligi potest.

*Tract. 5. in
Ioan.*

lib. 5.

*Cap. 4. in
hoc libro.*

CAPVT XXI.

CAPVT XXI.

Quomodo differat ista concordia gratiæ & liberi
arbitrij ab opinione Calvini?

Objicietur fortassis adversus istam gratiæ & liberi arbitrij concordiam, eam à sententia Calvini non differre. Sic enim utrumque invicem conciliat, ut dicat hominem vi gratiæ non ita trahi, ut sine motu voluntatis quasi extraneo impulsu feratur, sed intus affici, ut suâ voluntate obsequatur. Hoc est voluntariè tantùm, non liberè influere in opera bona voluntatem. Quæ sententia à Concilio Tridentino dissonat.

Respondetur, non omnia quæ hæretici docent, sunt hæretica. Mos enim solennis omnium hæreticorum est, ut falsis vera misceant, miscendoque perturbent omnia, quo venenum quasi melle circumlitum ab incautis cum securitate hauriatur. Vnde Augustinus: *Nulla falsa doctrina est, quæ non aliqua verâ intermiscet.* Itaque hæresis, eodem authore, veluti lepra est, quæ quæmadmodum veris falsisque colorum fucis corpora humana variando maculat, ita hæresis vera falsis inordinatè permiscendo, totum doctrinæ vel sermonis corpus inficit: ut multa circumspeditione opus sit, quâ mundum ab immundo, verum à falso separetur. Quod enim Ecclesia de hæreticis iuxta sanctum Augustinum dicit: *In multis erant mecum; in paucis non mecum sed in his paucis in quibus non mecum, non eis profuit multa, in quibus non mecum.* Hoc Augustinus in verso ordine de Calvino dicere posset: *In paucis mecum; in multis non mecum.* Quod si quæ in re Calvino cum Augustino & antiquis PP. senserit non propter Calvini in Augustino indignandum est, sed propter August. Calvino potius gratulandum: cuius mentem si in omnibus dignatus fuisset sequi, non veterum catalogum hæreticorum opprobrio suæ damnationis auxisset. Hæc igitur sunt, quæ Ecclesia in Calvino quantum ad hanc materiam gratiæ & liberi arbitrij improbat, censure quæ suæ securitate damnavit.

Primum est, quod Calvinus negat esse in homine boni & mali electionem: quam tamen semper Augustinus libero arbitrio asserit. Sic enim loquitur Calvinus in lib. 2. Institut. *Et liberi arbitrij hoc modo dicitur homo, non quia liberam habeat boni & mali electionem, sed quia male voluntate agit.* Et §: præced. reprehendit illam sanissimam sententiam sancti Prosperi, quam lib. 2. de vocat. gent. tradit: *Liberum esse hunc, qui rationis iudicio utitur, à gratia discedere, ut non discessisse sit præcium; & ut, quod non potest nisi spiritu cooperante fieri, eorum meritis depreetur, quorum id potuit voluntate non fieri.* Tacite carpit id quod Prosper Augustino concinens, multis sententijs cap. præcedent. tradidit, Deum sic

in homine operari velle atque perficere, ut tamen idipsum possit si vellet non facere, seu ut Prosper loquebatur, *Ut à perseverantibus illam mutabilitatem, quæ potest nolle non auferat.* Hinc & cap. 5. Calvinus dicit, *se evicisse voluntariè fieri, quod liberè tamen electioni non subiacet.* Quod ex diametro cum sancti Augustini sensu pugnat, qui docet hominem liberè eligere non solum malum, sed etiam bonum, atque ita eligere utrumlibet, ut illud, si nollet, non eligeret; quamvis bonum non nisi gratiâ præstante eligatur.

Secundum est, quod Calvinus doceat gratiam ita movere hominem, ut non sit ei liberum resistere. Sic enim loquitur: *Voluntatem Dominus movet, non qualiter multum seculis traditum est; & creditum, ut nos, postea sit electio, motum aut obtemperare aut refragari.* Augustino verò Dominus ita movet voluntatem, ut quamvis infallibiliter convertatur & operetur, possit tamen motioni Dei refragari, aut obtemperare, seu ut Concilium Tridentinum loquitur; *illi dissentire si velit.* Potentia quippe dissentienti non repugnat actuali gratiæ motioni & consensui, quamvis fieri nequeat, ut actualis dissensus cum actuali Dei motione iungatur.

Tertium est, quod nolit hominem gratiæ moventi pedissequâ voluntate consentire. Hæc enim expressa sunt ejus verba: *Hoc perperam homini tribuitur, quod gratia prævenienti pedissequâ voluntate obsequatur.* Hoc autem à modo, quo sanctus Augustinus gratiam cum libera voluntate conciliat, profus alienum est. Nam ipsius verba sunt: *Gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, comitante non ducente, pedissequâ non præveniente voluntate.* Et ne quis hoc in alienum sensum detorqueret, ut Calvinus facit, quasi homo, quamvis pedissequam præberet voluntatem; non tamen obsequeretur gratiæ declarat alibi quid sibi velit, quando dicit: *Consentire vocationi Dei, vel ab ea dissentire, propria voluntatis est.* Vbi per vocationem nihil aliud nisi gratiam vocantem quâ fit ut credat, intelligit. Et in eodè lib. dicit, quod iustitiam, hoc est opus iustitiæ, operatur Deus, cooperantibus creatura sua voluntatibus. Et Gelasius Papa in epistola ad Episcopos per Picenum, docet Apostolum quando ait: *Non ego autem, sed gratia Dei mecum hoc monstrasse, quod cooperator fuerit gratiæ subsequendo.*

Quartum & principium omnium istorum præcedentium est, quod exserte docet virtutem & vitium; bene agere & malè, non esse in nostra potestate. Nam in lib. 2. reprehendit illam

Lib. 2. 99. enang. 7 40

in Psal. 54.

Lib. 2. Institut. 1. 2.

libem.

Cap. 5.

Lib. 2. Institut. 1. 30.

ibid.

Epist. 106.

Lib. de Spite & lit. c. 34

ibid. c. 5.

Gelas. epist. ad Episcopos Picen.

Lib. 2. inf. it cap. 2.

Ibid.

Cap. 5.

vide lib. 6. de grat. Chr. Sacerdot. ff.

Lib. 2. re tract. de 27. Lib. de spir. & lib. 2. 31.

Lib. 2. de liber. arb. cap. 2.

illam sententiam Philosophorum, quæ dicunt virtutes & vitia esse in nostra potestate. Itemque agere & non agere esse nostra electionis. Paulò inferius carpit illam Chrysostomi sententiam tanquam falsissimam: Quoniam bona & mala in nostra Deo potestate posuit, electionis liberum donavit arbitrium, & inuitos non retinet, sed volentes amplectitur. Et in cap. 5. damnat Chrysostomum dicentem, quod hæc sit voluntas nostra facultas bonum aut malum eligere. Et sanctum Prosperum, quem ipse Ambrosium vocat, asserentem, Neminem inquam à se recessurum fuisse, nisi mutabilitatis conditorem Dei gratia nobis relinqueret, quod superiori etiam capite pro arbitrii potestate ad bonum & malum allegavimus. Hæc & huiusmodi, quibus Calvinus passim sensus suos prodit, liberum arbitrium à fundamentis suis convellunt. Quid enim ad liberum arbitrium radicibus extirpandum capitalius excogitari potest, quam bene & male agere, virtutem & vitium non esse in hominis potestate? Nam secundum Augustini principia, liberum non est aliud, nisi quod est in nostra potestate, ut supra breviter, & alibi latissime demonstravimus. Ex quo capite sanctus Doctor exserte docet, non solum id quod per se perspicuum est, quod vitia seu peccata sunt in nostra potestate, sed etiam de actionibus quibuscumque bonis: In potestate hominis est, mutare in melius voluntatem. Et alibi: Vide nunc, utrum quisque credat, si voluerit, aut non credat, si voluerit, profectò factus in potestate est. Et in libro contra Faustum: Sive autem iniquitas, sive iustitia, nisi esset in voluntate, non esset in potestate, porro si in potestate non esset, nullum premium, nulla pena infra esset: quod nemo sepe, nisi qui desipit. Unde alibi generaliter eodem plane sensu: Homo recte vivere cum vult potest. Hoc enim est Augustinus, esse in potestate, quod cum vult facit, ut sapientis iam ex ipso declaratum est. Ex hoc igitur in mobili principio sancti Augustini se pius reperit & inculcato, necessario sequitur, non solum factum esse & Augustino directissimè contrarium, quod proxime Calvinus dixit, sed etiam omnia illa præcedentia quæ notavimus. Nam hæc ipso quo iustitia, & bene vivere & credere, & mutare in melius voluntatem est in nostra potestate, etiam est in potestate nostra eligere bonum & malum, gratia Dei resistere & non resistere, obtemperare aut refragari: & hoc ipso illa eadem sunt nobis libera; quia liberum esse nobis non est, ut diximus, aliud quam esse in nostra potestate. Nam cetero gratia ad bene vivendum necessaria sit, non tamen propterea negandum est, aut Augustinus negat, bene vivere, non esse in nostra potestate.

Quintum denique est, quod fronte rectè tandem docet, non esse in homine liberum arbitrium, ipsumque nomen inane & exterminandum esse. Itaque quemadmodum etiam recentiores notant, Calvinus ex modo

do agendi, quo pollet gratia prædeterminando voluntatem, liberum arbitrium aperte destrui dixit, cum potius libertatem cum gratia conciliare debuisset. Itaque succumbens difficultati, quod hæreticorum proprium est, & in apertam hæresim erumpens, nomen quidem liberi arbitrii carpens, ita loquitur: Semper apud Latinos liberi arbitrii nomen existit. Græcos vero non viduit multo arrogantius usurpare vocabulum. Siquidem ἀρετῆς οὐκ ὄντος δixerunt, ac si potestas futurus preces hominum. Et tamen arrogantius vocabulum nihil omnino aliud sibi vult, quam quod Augustinus dicit, actus hominis esse in eius potestate, ut suo loco explicatum est. Et in eodem capite vocat inane nomen, quod inquit, sine ingenti periculo non posse retineri censet; magno contra Ecclesiam bene futurum, si aboleretur: neque ipse usurpare velim, & alios si me consulant abstinere optarim. De re verò ipsa censorium ejus decretum habes lib. 1. Institut. Quæ Christi se discipulos esse professi, in homine perditò & in spirituale exitium demerso LIBERUM ARBITRIUM ADHUC QUÆRUNT, inter Philosophorum placita & celestem doctrinam partiendo, PLANE DESIPIUNT, UT NEC CŒLUM, NEC TERRAM ATTINGANT. Hi sunt ergo errores illi multi, & crassi, & graves, qui meritò sacræ Tridentinæ synodo displicuerunt, quibus iugulancis illud decretum conditum est, in quo sancit, quod homo gratia liberè assentiendo & cooperando assentitur ad justificationem suam, quod homo ipse non nihil omnino agit inspirationem illam recipiens, quod illam & abire potest. Itemque vitium sub anathematis comminatione, ne quis dicat: Liberum arbitrium à Deo motum & excitatum NIHIL COOPERARI assentiendo Deo excitanti, neque posse dissentire si velit. Quod si inter omnes istos errores de concordia gratiæ & liberi arbitrii, qui à sancti Augustini principijs eisdemque prorsus remoti sunt, Calvinus illam quoque philosophicam tetigerit questionem de natura liberi arbitrii, in quo sita sit, an sanctus Augustinus propter Calvinum luere debet? An ideo negandum est, quod apertissimum ac certissimum est, Augustinum videlicet & discipulos ac posteros ejus sanctos Patres, ita conciliasse gratiam cum libero arbitrio, ut gratia non cogat violentè voluntatem, sed suaviter ei velle tribuat; atque ita non nihil instar lapidis agat, sed aliquid etiam proprio motu cooperetur, nec alius de ipso homine, sed ipse homo velit; an, hoc inquam, ideo negandum est, Augustinum sensisse, ac docuisse, quia Calvinus etiam in immunitate reactionis, libertatem videtur voluisse collocare? Noverat sancta Synodus Augustinum rectè de gratia & liberæ voluntatis concordia sensisse, ut cui ex ipsius Augustini doctrina totum istud, quod contra illa Calvini paradoxa definierat præformatum fuit. Noverat non potuisse talem concordiam præformari, nisi ab eo qui rectè quoque

Aluar. de au. disp. 2. 31. n. 5. disp. 92. 94. 98. & 100. sua et lib. 1. d. con. c. 12. Calv. lib. 2. inf. c. 2.

vide lat. lib. 6. de 27. Chr. Sacerdot. ff. ad 7. Calv. lib. 2. inf. c. 2.

Lib. 1. cap. 15.

Trid. sess. 4. c. 5.

Ibid. c. 2.

de libertate sensisset. Noverat Philosophicam esse quæstionem, utrum libertatis ratio, à qua liberum arbitrium dicitur, in experte coactionis voluntate sita, an in indifferentia ad bonum & malum, ad agendum & non agendum; an verò nonnulla indifferentia, & qualis, libertati arbitrij in certis vitæ statibus per accidens juncta sit, & in quibus, & quousque se extendat. Itaque cum accuratè quoque nosset, quicquid Calvinus de libero arbitrio gratiaque tradidisset, circumspicere selegit, quicquid de gratia liberoque arbitrio errorem saperet. Philosophicam verò de natura libertatis quæstionem tacitam intactamque præterivit. Nempe respectum omnino Concilij Patribus fuisse credo, Augustinum ac discipulos ejus (quicquid tandem aut verè dici aut subtiliter fingi possit eos sensisse) reverà tandem non aliter illam de concordia gratiæ & libertatis dissolvissè quæstionem, quam asserendo & multipliciter assidueque inculcando contra Pelagianas querimonias, quod arbitrium *tangente Deo cor hominis, non nihil omnino agit*; quod arbitrium, *non nihil cooperatur assentiendo Deo, quod non velut inanime quoddam nihil omnino agit*, quod non invitum cogitur aut aliud de ipso, sed ipse homo proprio motu vult. Nimirum & istud eos nullo pacto latuisse puto, responsionem istiusmodi non ex ignorantia veræ libertatis arbitrij, sed ex ipsissimis eorum principijs quæ de libero arbitrio constituerant profluxisse, & verò profluere debuisse. Vnde & ipsum Concilium ipsidem omnino phrasibus ex Augustino desumptis usum est, ut illam gratiæ cum voluntate concordiam quæ ab Augustino tradita est, se probare testaretur. Quisquis enim Augustini veterumque monumenta paulò attentius volutaverit, ignorare difficulter potest, quantà orationis luce tum S. Augustinus, tum S. Bernardus cum duobus eruditissimis amicis suis Hugone & Richardo de S. Victore (ut nihil de intermedijs dicam) ipseque adeo Magister Sententiarum cum illis primis doctis ac sanctis Commentatoribus suis, solam coactionis necessitatem ab arbitrij libertate submo-verint, quamvis ei in hac vita quandam agendi & abstinendi, boni faciendi ac mali indifferenciam alio ex capite adesse non negaverint. Scio equidem nonnullos Recentiores, ut suas

^A liberas de divina gratia ac de dominatu voluntatis super ejus influxu & efficientia, opinionones plausibiles reddant, ad nomen incoactæ voluntatis exhorrescere: sed scio etiam intolerabili antiquitatis impericia eos in sententias illas lapsos esse, & ab illa liberi arbitrij & gratiæ intelligentia, quam Augustinus ac discipuli ejus cum tota Ecclesia antiqua tradiderunt esse remotissimos. Ex quo effectum est, ut non pauca, neque exigua doctrinæ capita à suis pulpitis proscriperint, de quibus veteres haud secus ac de principijs primo-veris non dubitabant. Argumenta quibus vel ea improbant, vel sua probant, sola doctrinæ à majoribus traditæ ignorantia, & humanæ ratiocinationis libertate vituntur. Horum vocibus voces Patrum nostrorum preponendas esse duxi, majoremque doctrinæ antiquitatis constantè traditæ à sanctissimis eruditissimisque viris, & extra omnem improbæ suspicionis aleam constitutis, habendam esse rationem, quam præoccupatarum opinionum, quam Philosophia peperit, educavit, ac fovit. Ad Ecclesiæ Romanæ Canones, doctrinamque five antiquitus five recentius ejus calculo cõprobatam veniendum est. Quicquid ab hæc dissenferit, non novâ disputatione ventilandum, sed novâ damnatione comprimendum est. His neglectis quisquis arenam ingredi voluerit, ut de gratiæ & liberi arbitrij natura cum Hæreticis vel Catholicis disputet, & humanis opinionibus maximeque Philosophicis, quæ juxta temporum & geniorum varietatem oriuntur & occidunt, figuntur & refiguntur, omnia aptando & metiendo, probabilia aut verisimilia potius quàm vera dicat, magnorum lapsuum periculo non carebit, gravissimas perturbationes in Ecclesiasticam doctrinam invehet, ludibrij ab Hæreticis perpetuendi locupletissimum argumentum dabit. Ut planè multò satiùs fuisset, nonnullos de isto argumento prorsus tacuisse, quam doctrinam Ecclesiæ plausibilibus suspicionibus accommodando tuendoque, talem ei vultum induere velle, ut periti antiquitatis Catholici gemant, Hæretici rideant; utpote quam ita deformatam, certissimò norint ab antiquæ doctrinæ lineamentis discrepare. Quemadmodum non pauca in præcedentibus demonstrata sunt.

FINIS.

